

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
และการสร้างเครือข่ายทางสังคมของพระสงฆ์ฆานในจังหวัดเชียงใหม่
(ทศวรรษ 2540-2560)

ภัคพล สิ้นสุรินทร์*

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาการสร้างเครือข่ายทางสังคมของพระสงฆ์จากภูฏานในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีมหาวิทยาลัยสงฆ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางทางการศึกษาพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาในเชียงใหม่และรัฐฆานได้มีความสัมพันธ์กันมาอย่างยาวนาน จากพื้นหลังทางประวัติศาสตร์และระบบการศึกษาที่ทันสมัยในปัจจุบัน ส่งผลให้พระสงฆ์จากภูฏานเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ และนำไปสู่การสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์จากภูฏานในจังหวัดเชียงใหม่ในปัจจุบัน ทั้งเครือข่ายพระสงฆ์ฆานข้ามพรมแดนไทย-เมียนมาและการรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างเครือข่ายภายในจังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาพบว่า ความเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาพระพุทธศาสนาของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ส่งผลให้พระสงฆ์จากภูฏานเข้ามาศึกษาต่อที่เชียงใหม่เป็นจำนวนมาก จนทำให้เกิดการสร้างเครือข่ายทางสังคมของพระสงฆ์ฆานขึ้นในจังหวัดเชียงใหม่และข้ามพรมแดน โดยเฉพาะช่วงทศวรรษที่ 2540 ถึง 2560 ภายใต้เงื่อนไขและบริบททางประวัติศาสตร์

คำสำคัญ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, การสร้างเครือข่ายทางสังคม, พระสงฆ์ฆาน จังหวัดเชียงใหม่

* สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีจากภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
เมื่อพ.ศ.2566

บทนำ

การศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ และการสร้างเครือข่ายทางสังคมของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ช่วงตั้งแต่ทศวรรษ 2540 ถือได้ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาประวัติศาสตร์และความสัมพันธ์ระหว่างฉานและเชียงใหม่ในแง่ของพระพุทธศาสนาและการสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ ดังนั้นเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์และสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์ในแวดวงวิชาการ บทความนี้จึงได้ศึกษาลักษณะความเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาพระพุทธรูปของมหาวิทยาลัยสงฆ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ซึ่งก่อตั้งเมื่อพ.ศ.2527 ภายในอาณาเขตของวัดสวนดอก ซึ่งเป็นวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และพระพุทธศาสนาแห่งหนึ่งในเชียงใหม่ นำไปสู่ “การสร้างความเป็นเครือข่าย” ของพระสงฆ์จากรัฐฉานผ่านศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนาและการศึกษาสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงบริบททางประวัติศาสตร์ ที่ส่งผลต่อการเคลื่อนย้ายพระสงฆ์และการสร้างเครือข่ายพระสงฆ์ระหว่างเชียงใหม่และรัฐฉาน รวมทั้งบทบาททางพระพุทธศาสนาและการศึกษาของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ในฐานะศูนย์กลางการศึกษาพระสงฆ์สยามหอนิกายในเชียงใหม่ อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พระสงฆ์จากรัฐฉานเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ และทำให้เกิดการสร้างเครือข่ายพระสงฆ์จากรัฐฉานในเชียงใหม่ตั้งแต่ทศวรรษ 2540 จนถึงปัจจุบัน ในบทความนี้ ผู้เขียนได้ให้ความหมาย “พระสงฆ์ฉาน” ว่า กลุ่มพระสงฆ์ทุกชาติพันธุ์จากรัฐฉานที่เข้ามาศึกษาต่อที่เชียงใหม่ ไม่ว่าจะเป็นไทใหญ่ ไทลื้อ ไทเขิน ฯลฯ แต่ในส่วนของกรณีศึกษาการสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์ฉานในเชียงใหม่ จะเน้นอธิบายถึงกลุ่มพระสงฆ์ฉานชาติพันธุ์ไทใหญ่เป็นหลัก เนื่องจากเป็นชนกลุ่มใหญ่ในเครือข่ายพระสงฆ์ฉานดังกล่าว

สำหรับงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ล้านนาและฉานมีอยู่มากมาย ส่วนใหญ่เป็นหนังสือประวัติศาสตร์ที่เน้นศึกษาความเป็นมาของรัฐใดรัฐหนึ่ง ชนชาติใดชนชาติหนึ่ง หรือนำเสนอความรู้เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งในท้องถิ่น เช่น หนังสือ *ประวัติศาสตร์ล้านนา ฉบับสมบูรณ์* ของสร้อยศรี อ่องสกุล (2561) ได้อธิบายถึงประวัติศาสตร์ล้านนาโดยภาพรวม หนังสือ *กาดก่อเมือง: ชาติพันธุ์และการรวมนการค้าล้านนา* ของวรารักษ์ เรื่องศรี (2564) เน้นศึกษาระบบเศรษฐกิจระหว่างรัฐและการเคลื่อนย้ายผู้คนผ่านกองคาราวานการค้า หนังสือ *รัฐฉาน ประวัติศาสตร์และการปฏิวัติ* ของอัคนี มูลเมฆ (2557) ได้ศึกษาประวัติศาสตร์รัฐฉานและเรื่องราวความขัดแย้งทางการเมืองภายในรัฐฉาน หนังสือ *รัฐฉาน (เมืองไต) พลวัตชาติพันธุ์ในบริบทประวัติศาสตร์และสังคมการเมืองร่วมสมัย* ของเสมอชัย พูลสุวรรณ (2560) ได้กล่าวถึง

ประวัติศาสตร์และสังคมการเมืองของรัฐฉานร่วมสมัย หนังสือ *ประวัติศาสตร์ไทใหญ่* ของสมพงศ์ วิทย์ศักดิ์พันธุ์ (2544) ได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์ของชนชาติไทใหญ่และความสัมพันธ์ของไทใหญ่กับพม่าและจีน หนังสือ *สิ้นแสงฉาน* ของมหาเทวีสุจันทรแห่งเมืองสีบ้อ แปลโดยมนันยา (2565) อธิบายถึงชีวประวัติของเจ้าจาแสงและมหาเทวีสุจันทรแห่งเมืองสีบ้อ ผ่านบริบททางประวัติศาสตร์ของพม่าและรัฐฉาน หนังสือ *รัฐกับศาสนา: ศีลธรรม อำนาจ และอิสรภาพ* ของสุรพศ ทวีศักดิ์ (2564) อธิบายถึงประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในสังคมไทยและปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพุทธศาสนาไทย และหนังสือ *เชียงตุง: ตำนานและประวัติศาสตร์* ของวิโรจน์ อินทนนท์ (2561) ได้เล่าเรื่องราวของเชียงตุงในแง่ตำนานและประวัติศาสตร์ หนังสือเหล่านี้ล้วนศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง มีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและเรื่องราวของพระสงฆ์อยู่บ้าง หากแต่ไม่ได้ศึกษาเรื่องราวของพระสงฆ์และพุทธศาสนาโดยตรง จะเป็นลักษณะของการสอดแทรกไว้ในเนื้อหาบางช่วงเท่านั้น อีกทั้งไม่ได้กล่าวถึงเรื่องราวของพระพุทธรูปในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างเชียงใหม่กับฉาน เรื่องราวเครือข่ายความสัมพันธ์ของพระสงฆ์ฉานในเชียงใหม่ และไม่ได้เน้นถึงเครือข่ายพระสงฆ์ จึงทำให้วรรณกรรมกลุ่มนี้เกิดปัญหาในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐท้องถิ่นในแง่มุมมองของพระพุทธรูปและการสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์ฉานที่เข้ามาในเชียงใหม่

ในส่วนของงานวิจัย งานนิพนธ์ วารสารนิพนธ์ และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เชียงใหม่-ฉาน รวมทั้งเรื่องราวของพระพุทธรูป และพระสงฆ์ พบว่ามีงานวิจัยที่กำหนดช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ที่เป็นสมัยใหม่มากยิ่งขึ้น มีการระบุช่วงเวลาที่ต้องการศึกษาไว้อย่างชัดเจน และเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับหัวข้อวิจัยของผู้วิจัย โดยแต่ละงานจะมีลักษณะเนื้อหา ประเด็น การเน้นความสำคัญ ขอบเขตการศึกษา และความเฉพาะเจาะจงที่แตกต่างกันไป ประกอบด้วย *พระสงฆ์และชุมชนพุทธศาสนาข้ามแดนไทย-พม่า: พื้นที่ศาสนาและอธิปไตย* ของขวัญชิววัน บัวแดง (2555) ได้ศึกษาการเคลื่อนย้ายพระสงฆ์ข้ามแดนไทย-พม่า โดยเน้นการศึกษาความเป็นรัฐชาติและพื้นที่ทางศาสนาของพระสงฆ์พม่าในไทย ในงานวิจัยมักกล่าวถึงพระสงฆ์ทะเล่ียงเป็นส่วนใหญ่ และการสร้างพื้นที่ชุมชนพระสงฆ์พม่าในไทย *เครือข่ายพระสงฆ์ฉานข้ามชาติ: ศึกษากรณีพระคำหมาย* ของคำอินทรา พร (2558) ได้ศึกษาเรื่องราวของเครือข่ายพระสงฆ์ฉานระหว่างประเทศ โดยเน้นศึกษาพระสงฆ์ฉานที่ชื่อพระคำหมาย ธรรมสามี ผู้เดินทางศึกษาและแสวงบุญไปทั่วโลก จนมีเครือข่ายทั้งในเอเชียและยุโรป *การเมืองเรื่องอัตลักษณ์: พระพุทธรูปกับการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของแรงงานไทใหญ่ ในจังหวัดเชียงใหม่* ของศิริสุดา แสงทอง (2561) ได้ศึกษาการเมืองเรื่องอัตลักษณ์ของแรงงานชาติพันธุ์ไท

ใหญ่ ในแง่ของประวัติความเป็นมา วัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ทั้งทางด้านการเมืองและสังคมของแรงงานชาติพันธุ์ชาวไทใหญ่ โดยเชื่อมโยงไปสู่พระพุทธศาสนาที่มีความเกี่ยวข้องกับการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของแรงงานไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ *กระบวนการธำรงอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่* ของณณณีย์ ศรีสุข (2563) ได้ศึกษาการธำรงอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของชาวไทใหญ่พลัดถิ่นที่อพยพเข้ามาเชียงใหม่ การปรับตัวทางอัตลักษณ์สังคม การแสดงออกถึงอัตลักษณ์ใหม่ในการเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทยผ่านประเพณีพิธีกรรม ความเชื่อ โดยเฉพาะอัตลักษณ์ในแง่ของพระพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่างานเหล่านี้จะกล่าวถึงพระสงฆ์และพระพุทธศาสนาข้ามชาติ การศึกษาตัวบุคคล และเรื่องราวของอัตลักษณ์ หากแต่ในงานของผู้วิจัย จะศึกษาการสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์ฆานที่เข้ามาเชียงใหม่เป็นหลัก ไม่ได้เน้นศึกษากลุ่มแรงงานไทใหญ่ การศึกษาตัวปัจเจกบุคคล ลักษณะของรัฐชาติและอำนาจอธิปไตยกับการเคลื่อนย้ายพระสงฆ์ทางพระพุทธศาสนา และความ เป็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไทใหญ่กับพระพุทธศาสนา

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาวรรณกรรมเพิ่มเติม ได้ปรากฏงานวิจัยที่มีหัวข้อที่ค่อนข้างใกล้เคียงกับหัวข้อของผู้วิจัย โดยผู้วิจัยจะรวมอภิปรายและแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างและจุดยืนทางวิชาการของผู้วิจัย ผ่านการอุดช่องว่างและเสริมองค์ความรู้ของงานเขียนที่มีมาก่อนหน้า ดังต่อไปนี้ บทความ *บทบาทของพระภิกษุไทใหญ่ต่อแรงงานอพยพไทใหญ่ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่* ของประภาศิริ ศรีภมร (2556) ได้ศึกษาสถานการณ์และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามาในประเทศไทยของพระภิกษุไทใหญ่ ลักษณะและวิธีการย้ายถิ่นของพระภิกษุไทใหญ่ รวมทั้งบทบาทของพระภิกษุไทใหญ่ต่อแรงงานอพยพไทใหญ่ ไม่ได้เน้นศึกษาความเป็นเครือข่ายของพระสงฆ์ บทความ *การเปรียบเทียบการจัดการการศึกษาของพระสงฆ์ในเชียงตุง (พม่า) กับคณะสงฆ์ประเทศไทย* ของพระมหานิกธ ฐานุตโรและอนุวัต กระจ่าง (2560) ได้ศึกษาในเชิงเปรียบเทียบถึงการจัดการศึกษาของพระสงฆ์ในเชียงตุงกับคณะสงฆ์ในประเทศไทย โดยเน้นไปที่การศึกษาระบบการศึกษาของทั้งสองดินแดน รวมทั้งได้อธิบายถึงสถาบันศาสนาพุทธในเชียงตุง แต่ยังไม่ชัดเจนเรื่องการสร้างเครือข่ายพระสงฆ์ฆานเชียงใหม่มากเท่าที่ควร และวิทยานิพนธ์ *การย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา และการเปลี่ยนแปลงสถานะสังคม: กรณีศึกษาพระเชียงตุงที่เข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ จังหวัดเชียงใหม่* ของอนุสรณ์ บุญเรือง (2551) ได้ศึกษาสถานการณ์และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามาประเทศไทยของกลุ่มคนไทในเมืองเชียงตุงโดยใช้ความเป็นพระภิกษุสงฆ์ ขั้นตอนการย้ายถิ่นเข้ามาเพื่อการศึกษาของพระสงฆ์ รวมทั้งสถานการณ์ภายหลังจากสำเร็จการศึกษาของพระสงฆ์เชียงตุงที่เข้ามาศึกษาใน

เชียงใหม่ ซึ่งเน้นศึกษาถึงระบบการศึกษาของพระสงฆ์ไทยและพระสงฆ์เชียงตุงที่เป็นผลสืบเนื่องให้เกิดการเคลื่อนย้ายพระสงฆ์และการเปลี่ยนแปลงสถานะของพระสงฆ์เชียงตุงหลังการอพยพเป็นหลัก ในแง่ทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ โดยที่ไม่ได้กล่าวถึงลักษณะสังคมความเป็นอยู่และการสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์ผานในเชียงใหม่ดังเช่นงานของผู้วิจัย ส่วนงานของผู้วิจัย ได้ศึกษากระบวนการเข้ามาศึกษาต่อที่เชียงใหม่ของพระสงฆ์จากรัฐผานผ่านการใช้ระบบความสัมพันธ์เชิงเครือข่าย ที่เน้นการศึกษาในแง่ของเงื่อนไขและบริบททางประวัติศาสตร์ที่ส่งผลให้เกิดการสร้างเครือข่ายพระสงฆ์จากรัฐผานในเชียงใหม่ ไม่เพียงเฉพาะพระสงฆ์จากเชียงตุงเท่านั้น แต่จะศึกษาพระสงฆ์จากรัฐผานโดยรวม โดยยึดเอามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตเชียงใหม่ เป็นศูนย์กลางในการศึกษาวิจัย

ในบทความนี้ได้แบ่งการนำเสนอเนื้อหาออกเป็นสามส่วน ส่วนแรก กล่าวถึงการเข้ามาศึกษาต่อของพระสงฆ์จากรัฐผานในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ส่วนที่สอง กล่าวถึงเครือข่ายพระสงฆ์ผานข้ามพรมแดนระหว่างพระสงฆ์ผานในจังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทย และพระสงฆ์ในรัฐผาน ประเทศเมียนมา และส่วนสุดท้าย กล่าวถึงกระบวนการสร้างเครือข่ายทางสังคมของพระสงฆ์ผานในจังหวัดเชียงใหม่ในปัจจุบัน

การเข้ามาศึกษาต่อของพระสงฆ์จากรัฐผานในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ เป็นมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยฝ่ายมหากาย เปิดสอนครั้งแรกเมื่อพ.ศ.2527 มีวิสัยทัศน์เพื่อผลิตบัณฑิตและพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส เป็นผู้นำจิตใจและปัญญา มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนาและพัฒนาสังคม อีกทั้งยังเป็นมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพระพุทธรักษาในระดับอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ที่มีเครือข่ายอยู่ในรัฐผานของพม่าและอีกหลายประเทศ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้มีศูนย์ศึกษาและกิจกรรมต่างๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนิสิตในฐานะแหล่งการเรียนรู้วิชาการทางพุทธศาสนาขนาดใหญ่ในเชียงใหม่ นอกจากนี้ ยังเปิดโอกาสให้นิสิตต่างชาติเข้ามาศึกษาต่อดด้วย แสดงให้เห็นถึงความ เป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนาและการศึกษาพระสงฆ์ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹ ใน

¹ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ไม่ใช่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแห่งเดียวในเชียงใหม่ หากแต่ยังมีมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนาเป็นมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยอีกแห่งในเชียงใหม่ ผู้เขียนเลือกศึกษาและเน้นอธิบายเครือข่ายพระสงฆ์ผานในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เนื่องจากพระสงฆ์จากรัฐผานเป็นพระสงฆ์ที่สนใจศึกษา หากเทียบกับการแบ่งนิกายคณะสงฆ์ไทย

ข้างต้นนับว่าเป็นประโยชน์อย่างสูงต่อนิสิตของมหาวิทยาลัย สิ่งเหล่านี้จึงกลายเป็นอีกปัจจัยดึงดูดให้พระสงฆ์จากรัฐฉานเดินทางเข้ามาศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย ดังนั้น พระสงฆ์ฉานเหล่านี้จึงใช้ช่องว่างทางพระพุทธศาสนาและการศึกษาเข้ามาศึกษาต่อยังมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ จนนำไปสู่การสร้างเครือข่ายพระสงฆ์ฉานในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ในช่วงทศวรรษที่ 2540-2560

พระสงฆ์จากรัฐฉานต้องการเข้ามาศึกษาในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ มีอยู่ด้วยกันหลายปัจจัย ประกอบด้วย ปัจจัยด้านพื้นหลังความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ระหว่างฉานและล้านนาในเชิงพระพุทธศาสนา ปัจจัยเรื่องปัญหาความไม่แน่นอนและความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมพม่าหลังการรัฐประหารของนายพลเนวิน พ.ศ.2505 การหลีกเลี่ยงภัยสงครามในพม่า การถูกเลือกปฏิบัติทางชาติพันธุ์อย่างไม่เท่าเทียมจากรัฐบาลพม่า อิทธิพลทางด้านการศึกษาในไทยและข้อดีของระบบการศึกษาพระสงฆ์ในรัฐฉานภายใต้รัฐบาลทหารพม่า เนื่องจากระบบการศึกษาของพระสงฆ์ที่จัดโดยมหาวิทยาลัยสงฆ์ในไทยมีคุณภาพ และเป็นที่ยอมรับทางด้านคุณภาพ การศึกษามากกว่าในพม่า วุฒิการศึกษาที่พม่าไม่อาจช่วยให้ขยับสถานะทางสังคมได้ การศึกษาในประเทศไทยจึงเป็นตัวเลือกที่ดีกว่า อีกทั้งโรงเรียนและมหาวิทยาลัยสงฆ์ในไทยยังเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ชาวต่างชาติเข้ามาศึกษาเล่าเรียนสรรพวิทยาการในระบบการศึกษาพระสงฆ์ไทย จึงกลายเป็นปัจจัยดึงดูดที่ทำให้พระสงฆ์ฉานเข้ามาศึกษาต่อยังมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์สยามหานิกายที่ดีมากและมีคุณภาพการศึกษาระดับมาตรฐานสากล รวมทั้งยังมีชื่อเสียงในฐานะมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่มีหลักสูตรที่ทันสมัย ที่เน้นการสอนทั้งทางโลกและทางธรรม โดยเข้ามาผ่านเครือข่ายพระสงฆ์ฉาน ถือได้ว่าการศึกษาเป็นปัจจัยดึงดูดที่สำคัญ ที่ทำให้พระสงฆ์จากรัฐฉานเดินทางเข้ามาศึกษาต่อในไทย อีกทั้งยังมีความต้องการเปลี่ยนแปลงสถานะทางสังคมและคุณภาพชีวิตของกลุ่มพระสงฆ์ฉานเองหลังจากการอพยพเข้ามาศึกษาต่อยังเชียงใหม่ (อนุสรณ์ บุญเรือง 2551, 227-229)

พระสงฆ์ฉานเริ่มเดินทางเข้ามาศึกษาเป็นครั้งแรกในช่วงทศวรรษที่ 2540 แต่สามารถเห็นได้ชัดเจนจากการเข้ามาของพระสงฆ์เชียงใหม่ผ่าน MOU เป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2548 และมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเนื่องมาจากความสัมพันธ์ระหว่างคณะสงฆ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดังนั้น พระสงฆ์ฉานจึงไม่อาจเข้าศึกษาต่อในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยซึ่งเป็นธรรมยุติกนิกายได้ เมื่อเป็นเช่นนั้น พระสงฆ์ฉานส่วนใหญ่จึงเลือกเข้าศึกษาต่อในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่เป็นมหานิกาย จนทำให้เกิดเครือข่ายพระสงฆ์ฉานขึ้นโดยมีมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่เป็นศูนย์กลาง

วิทยาเขตเชียงใหม่และคณะสงฆ์ในรัฐฉานในด้านการสนับสนุนพระพุทธศาสนาและการศึกษา (อนุสรณ์ บุญเรือง 2551, 246-247) จึงทำให้พระสงฆ์ฉานอาศัยความสัมพันธ์ดังกล่าวเดินทางเข้ามาเรียนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการเกิดขึ้นของเครือข่ายชมรมในมหาวิทยาลัย ก็ส่งผลให้มีการเชื้อเชิญของพระอาจารย์หรือพระสงฆ์ฉานรุ่นพี่ให้พระสงฆ์ฉานรุ่นน้องเข้ามาเรียนด้วยเช่นกัน อีกทั้งมหาวิทยาลัยยังเปิดโอกาสให้นิสิตต่างชาติเข้ามาศึกษาได้ในหลักสูตรที่ทันสมัย และวุฒิการศึกษาสามารถใช้ขยับสถานะของตนเองได้ พระสงฆ์ฉานจึงนิยมเข้ามาเรียนที่เชียงใหม่เป็นจำนวนมาก สำหรับการเรียนในชั้นเรียนนั้น พระสงฆ์ฉานเรียนร่วมกับเพื่อนนิสิตทั้งพระสงฆ์ไทย พระสงฆ์ฉาน ขรราวาสชาวไทย และขรราวาสชาวฉาน หากเรียนหลักสูตรไทย จะต้องเรียนเป็นภาษาไทย หากเรียนหลักสูตรนานาชาติจะต้องเรียนเป็นภาษาอังกฤษ (คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2560) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่พระสงฆ์ฉานต้องเรียนเสริมและฝึกฝนทักษะภาษาไทยและภาษาอังกฤษอย่างสม่ำเสมอ

หากพระสงฆ์ฉานต้องการเข้ามาศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยในเชียงใหม่ พระสงฆ์ฉานจำเป็นต้องสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนพระปริยัติธรรมในรัฐฉาน และมีวุฒิการศึกษาที่เทียบเท่ากับระดับปฐมจิตานของพม่าหรือระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของไทย โดยต้องได้รับการรับรองจากคณะสงฆ์ สำหรับระบบการศึกษาสงฆ์ระดับโรงเรียนพระปริยัติธรรมในรัฐฉาน ที่สามารถนำวุฒิการศึกษามาใช้เข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยในเชียงใหม่ได้ สามารถแบ่งออกเป็น 2 สายคณะสงฆ์ ประกอบด้วย ระบบการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมโดยคณะสงฆ์เชียงตุง อันมีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศเมียนมา (พระมหานิกธ ฐานุตโตโร และ อนุวัต กระสังข์ 2560, 192-194) และระบบการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมโดยคณะสงฆ์ไทใหญ่ อันมีศูนย์กลางที่เมืองปางโหลง รัฐฉาน ประเทศเมียนมา (Dhammasami 2550, 8-9) โดยช่องทางการเข้ามาศึกษาของพระสงฆ์ฉานในเชียงใหม่ ผ่านกระบวนการเข้ามาศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของกลุ่มพระสงฆ์จากรัฐฉานในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ทั้งการพิจารณาถึงคุณสมบัติและเกณฑ์การเข้ามาศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา รวมทั้งช่องทางและวิธีการเข้ามาศึกษาต่อที่เชียงใหม่ในฐานะพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ซึ่งการเข้าไปศึกษาต่อของพระสงฆ์ฉานกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ นำไปสู่การสร้างเครือข่ายพระสงฆ์ฉานที่เชียงใหม่ โดยมีมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นศูนย์กลางในเวลาต่อมา เราสามารถสรุปและจำแนกประเภทของกลุ่มพระสงฆ์จากรัฐฉานที่เข้ามาศึกษาต่อในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ โดยจำแนกได้ 4 ประเภท ได้แก่

ประเภทแรก คือ กลุ่มพระสงฆ์ที่อพยพตามครอบครัวเข้ามาอาศัยในประเทศไทยตั้งแต่เด็ก พระสงฆ์กลุ่มนี้จะอพยพตามครอบครัวเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย เนื่องจากปัญหาและความไม่แน่นอนของสถานการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมพม่าหลังการรัฐประหารของนายพลเนวิน รวมทั้งเหตุการณ์ความไม่สงบและความรุนแรงที่เกิดขึ้นในรัฐฉาน และความต้องการเข้ามาเป็นแรงงานในไทยเพื่อสถานะความมั่นคงที่ดีกว่า บุตรของแรงงานต่างด้าวเหล่านี้ที่เกิดในพม่าก็ได้อพยพตามพ่อแม่เข้ามาในไทยเช่นเดียวกัน รวมทั้งได้บวชเรียนเป็นพระสงฆ์สามเณรในพระพุทธศาสนา เพื่อใช้สถานะความเป็นสามเณรเข้าสู่ระบบการศึกษาไทย โดยเริ่มจากการบวชเรียนในโรงเรียนวัด โรงเรียนพระปริยัติธรรม และเข้าสู่ระดับอุดมศึกษาตามลำดับ (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 ตุลาคม 2566) พระสงฆ์กลุ่มนี้ได้ใช้สิทธิในการเข้าสู่ระบบการศึกษาไทยตามสิทธิในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่ให้สิทธิลูกหลานแรงงานต่างด้าวและเด็กไร้สัญชาติได้เข้าศึกษาเล่าเรียนในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยตามหลักการสิทธิมนุษยชน ซึ่งกลายเป็นช่องว่างทางพระพุทธศาสนาและการศึกษาของไทยที่เปิดโอกาสให้พระสงฆ์กลุ่มนี้เข้าสู่ระบบการศึกษาได้ พระสงฆ์กลุ่มนี้มักเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่และมีจำนวนมากที่สุด จึงเป็นแกนนำในการจัดตั้งเครือข่ายและช่วยประสานงานกับพระสงฆ์ในรัฐฉานให้เข้ามาศึกษาต่อในเชียงใหม่

ประเภทที่สอง คือ กลุ่มพระสงฆ์จากเมืองเชียงตุงที่เข้ามาศึกษาผ่านบันทึกความเข้าใจระหว่างมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่กับคณะสงฆ์เมืองเชียงตุง (MOU) พระสงฆ์กลุ่มนี้ต้องศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์เชียงตุงและผ่านการรับรองวุฒิการศึกษาจากสำนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดราชฐานหลวงหัวข่วง การเข้ามาผ่าน MOU จะต้องสำเร็จการศึกษาหลักสูตรวิชาบาลีไวยากรณ์ชั้นสูงและการแปลภาษาบาลี (เปรียญธรรมประโยค 5-6) จากโรงเรียนพระปริยัติธรรมภายใต้การกำกับของคณะสงฆ์เชียงตุง และมีผลการศึกษาระดับดีเยี่ยม เมื่อคณะสงฆ์เชียงตุงสามารถคัดเลือกพระสงฆ์ที่ตรงกับคุณสมบัติและหลักเกณฑ์ที่กำหนดได้แล้ว จะทำการส่งรายชื่อพระสงฆ์ไปให้มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พิจารณา เมื่อผ่านการพิจารณาก็จะได้รับการตอบรับให้เข้าศึกษาต่อและได้รับทุนการศึกษา (อนุสรณ์ บุญเรือง 2551, 246-247)

ประเภทที่สาม คือ กลุ่มพระสงฆ์จากเมืองเชียงตุงที่เข้ามาศึกษาด้วยตนเอง พระสงฆ์กลุ่มดังกล่าวสำเร็จการศึกษาตามเกณฑ์ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ คือ สำเร็จการศึกษาหลักสูตรวิชาบาลีไวยากรณ์ชั้นสูงและการแปลภาษาบาลี (เปรียญธรรมประโยค 5-6) ตามหลักสูตรคณะสงฆ์เชียงตุง แต่ไม่ได้เข้ามาศึกษาและรับทุนการศึกษา

ผ่านระบบ MOU เนื่องจากขาดคุณสมบัติเรื่องผลการเรียนดีเยี่ยม หากแต่ยังต้องการไปศึกษาต่อที่เชียงใหม่ ทำให้พระสงฆ์กลุ่มนี้ต้องติดต่อเข้าไปเรียนด้วยตนเองผ่านเครือข่ายพระสงฆ์ฆานที่เข้าไปเรียนก่อนหน้า โดยติดต่อไปยังพระอาจารย์ที่มีเครือข่ายที่เชียงใหม่และชมรมรวมพี่น้องไต ซึ่งเป็นชมรมนิสิตจากรัฐฉานในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ เพื่อขอความช่วยเหลือในการเข้าศึกษา หรือพระสงฆ์บางรูปสำเร็จการศึกษาที่จัดโดยรัฐบาลพม่าในระดับชั้น 10 (เทียบเท่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของไทย) ก็สามารถติดต่อทางชมรมรวมพี่น้องไตเพื่อสมัครเรียนได้เช่นเดียวกัน ชมรมรวมพี่น้องไตจะเป็นผู้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ จนทำให้พระสงฆ์กลุ่มนี้สามารถเข้าไปศึกษาต่อที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ได้สำเร็จ (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 กรกฎาคม 2566)

ประเภทที่สี่ คือ กลุ่มพระสงฆ์ฆานจากเมืองอื่นๆ ในรัฐฉานที่เข้ามาศึกษาด้วยตนเอง ส่วนใหญ่จะมาจากเมืองตองจี ลำเสี้ยว และเมืองเล็กๆ ในรัฐฉานหลายเมืองผสมกันไป พระสงฆ์ฆานกลุ่มนี้ต้องสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนพระปริยัติธรรมคณะสงฆ์ไทใหญ่ในหลักสูตรระดับสูง สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรคณะสงฆ์ส่วนกลางของพม่าในระดับปฐมจิตาน หรือสำเร็จการศึกษาที่จัดโดยรัฐบาลพม่าในระดับชั้น 10 หากมีความประสงค์เข้ามาศึกษาต่อจะต้องดำเนินการสมัครเข้ามาเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาด้วยตนเองผ่านเครือข่ายของชมรมรวมพี่น้องไต ผ่านทางเครือข่ายของพระสงฆ์จากรัฐฉานที่เข้าไปเรียนก่อนหน้าและเป็นสมาชิกชมรม หรือพระสงฆ์ที่สำเร็จการศึกษาแล้วกลับมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรัฐฉาน ซึ่งได้มีการบอกต่อๆ กันมาและแนะนำพระสงฆ์รุ่นน้องให้ไปศึกษาต่อที่เชียงใหม่ โดยที่ทางชมรมจะมีการประสานงานเพื่อให้พระสงฆ์จากรัฐฉานสามารถเดินทางเข้ามาศึกษาต่อในเชียงใหม่ได้สำเร็จ (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 ตุลาคม 2566)

จะเห็นได้ว่า พระสงฆ์จากรัฐฉานสามารถเข้ามาศึกษาต่อในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ได้ในหลากหลายวิธี ทั้งการอพยพเข้ามาเรียนในประเทศไทยตามพ่อแม่ที่เป็นแรงงาน การเข้ามาศึกษาต่อผ่านการทำบันทึกความเข้าใจระหว่างคณะสงฆ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกับคณะสงฆ์จากรัฐฉาน และการเข้ามาผ่านการชักชวนจากเครือข่ายพระสงฆ์ที่เข้าไปศึกษาที่ก่อนหน้า โดยอาศัยความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์และพระพุทธศาสนาของทั้งสองดินแดน หากแต่พระสงฆ์เหล่านี้จะต้องสำเร็จการศึกษาจากประเทศต้นทางตามเกณฑ์ที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกำหนดไว้

เครือข่ายพระสงฆ์ฆานข้ามพรมแดนระหว่างพระสงฆ์ฆานในจังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทย และพระสงฆ์ในรัฐฆาน ประเทศเมียนมา

กระบวนการสร้างเครือข่ายพระสงฆ์ฆานข้ามพรมแดน ระหว่างพระสงฆ์ฆานในจังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทยและพระสงฆ์ในรัฐฆาน ประเทศเมียนมา เป็นลักษณะการสร้างเครือข่ายที่มาจากความสัมพันธ์ในเชิงประวัติศาสตร์และพระพุทธศาสนา กล่าวคือ พระสงฆ์ฆานจากรัฐฆานเดินทางเข้ามาศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ โดยอาศัยพื้นที่หลังความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนพุทธศาสนาและวัฒนธรรมกันมาอย่างยาวนาน ความสัมพันธ์ดังกล่าวส่งผลให้คณะสงฆ์ของเชียงใหม่และพระสงฆ์ในรัฐฆานยังเดินทางไปมาหาสู่กันในปัจจุบัน จึงได้มีการพัฒนาเครือข่ายความสัมพันธ์เรื่อยมาจนเกิดการเคลื่อนย้ายพระสงฆ์ในยุคสมัยใหม่ คณะพระอาจารย์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ความสำคัญกับพื้นที่หลังความสัมพันธ์ประวัติศาสตร์และพุทธศาสนาในสมัยจารีตมาก จึงได้เดินทางไปศึกษาดูงานและเยี่ยมเยียนคณะสงฆ์ในรัฐฆานอยู่เป็นประจำ ส่วนคณะสงฆ์จากรัฐฆานก็ได้เดินทางเข้ามาศึกษาพระพุทศาสนาและเยี่ยมเยียนวัดต่างๆ ในเชียงใหม่เช่นเดียวกัน (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 กรกฎาคม 2566) ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์เชียงใหม่และรัฐฆานร่วมสมัยนี้ เป็นจุดเริ่มต้นของการเข้ามาศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยของพระสงฆ์ฆานจากรัฐฆาน จนเกิดเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศระหว่างพระสงฆ์ฆานที่เข้ามาศึกษาในเชียงใหม่และพระสงฆ์ในรัฐฆาน ที่มีการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในฐานะรุ่นพี่รุ่นน้องที่เคยมาศึกษาที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่สืบต่อเรื่อยมารุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบัน

เครือข่ายระหว่างคณะสงฆ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่และคณะสงฆ์เชียงใหม่ในรัฐฆานมีมาอย่างยาวนาน แต่น่าจะเกิดขึ้นอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมราว พ.ศ.2544 ซึ่งเป็นปีที่ก่อตั้งโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทศาสนาประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อศึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเสริมสร้างสัมพันธ์อันดีด้านพระพุทศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และการศึกษากับหน่วยงาน องค์กร ประชาชนในประเทศเพื่อนบ้านที่มีอาณาเขตติดต่อกับดินแดนภาคเหนือของประเทศไทย โครงการดังกล่าวจึงกลายเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้พระสงฆ์ฆานกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง รวมถึงรัฐฆาน ประเทศเมียนมาได้มีโอกาสเข้ามาศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ (มูลนิธิการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง 2564)

คณะสงฆ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ในปัจจุบันมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคณะสงฆ์ในรัฐฉาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะสงฆ์เชียงใหม่ รวมทั้งได้เข้าไปสนับสนุนและช่วยเหลือคณะสงฆ์เชียงใหม่ทางด้านพระพุทธศาสนาและการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะคณะสงฆ์จากมจร. ก็ได้ไปมาหาสู่กับคณะสงฆ์เชียงใหม่อย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ที่มีมาอย่างยาวนาน มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่จึงมีความสัมพันธ์ในเชิงเครือข่ายกับวัดและคณะสงฆ์เชียงใหม่ โดยเฉพาะวัดราชฐานหลวงเชียงใหม่ วัดราชฐานหลวงหัวช่วง ซึ่งที่ตั้งของสำนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแห่งเชียงใหม่ อีกทั้งยังเป็นศูนย์ทางการศึกษาหลักของพระสงฆ์สามเณรเชียงใหม่และมีเครือข่ายการส่งพระสงฆ์ไปศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาที่เชียงใหม่ และวัดพระธาตุหลวงจอมคำ ซึ่งเป็นวัดที่มีเครือข่ายการส่งพระสงฆ์ไปเรียนที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเช่นเดียวกัน (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 กรกฎาคม 2566) ดังนั้น จากความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ในแง่ของความเป็นศูนย์ทางการศึกษาของมจร. ส่งผลให้ในสมัยปัจจุบัน มีพระสงฆ์จากเชียงใหม่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนพระปริยัติธรรมเชียงใหม่แล้ว ได้เดินทางเข้าไปศึกษาที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่อย่างต่อเนื่อง

เมื่อพ.ศ.2547 โครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้านได้ร่วมมือกับคณะสงฆ์เชียงใหม่จัดตั้งมูลนิธิการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขงขึ้น คณะพระอาจารย์จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ได้ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาข้ามพรมแดน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสนับสนุนให้พระสงฆ์จากเชียงใหม่ได้เข้ามาศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ โดยที่ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับการส่งเสริมการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ทั้งสองฝ่าย จนได้ข้อสรุปร่วมกันให้มีการก่อตั้งมูลนิธิการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขงขึ้น เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสนับสนุนการศึกษาพระสงฆ์จากรัฐฉาน ประเทศเมียนมาให้เข้ามาศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยสงฆ์ในเชียงใหม่ (มูลนิธิการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง 2564) โดยเฉพาะพระสงฆ์จากเมืองหลักของรัฐฉาน ประกอบด้วย เมืองเชียงตุงจากรัฐฉานตะวันออก เมืองลำเลี้ยวจากรัฐฉานเหนือ และเมืองตองยีจากรัฐฉานใต้ เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ในระดับนานาชาติ (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 ตุลาคม 2566)

จากความร่วมมือในการจัดตั้งมูลนิธิการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง นำไปสู่การทำบันทึกข้อตกลง (MOU) เรื่องการให้ทุนการศึกษาและสงฆ์พระสงฆ์เชียงตุงเข้ารับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ โดยที่ทางมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจะเป็นผู้ดำเนินการเรื่องการรับเข้าศึกษา เอกสารการส่งตัว-มอบตัว การทำหนังสือเดินทาง การทำวีซ่า และเอกสารการเดินทางให้ทั้งหมด รวมทั้งจะดูแลเรื่องการเดินทางข้ามพรมแดนมายังเชียงใหม่ ดูแลเรื่องการจัดหาวัดที่อยู่อาศัยภายในเชียงใหม่ และดูแลเรื่องการใช้ชีวิตในเชียงใหม่ตลอดระยะเวลาการศึกษาจนกระทั่งสำเร็จการศึกษา ดังนั้น การทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) ในปี พ.ศ.2547 จึงทำให้เกิดการเดินทางเข้ามาศึกษาของพระสงฆ์เชียงตุงในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่เป็นครั้งแรกผ่าน MOU เมื่อปี พ.ศ. 2548 (อนุสรณ์ บุญเรือง 2551, 246-247) และนำไปสู่การจัดตั้งชมรมรวมพี่น้องไตในปี พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นชมรมนิตติจากรัฐฉานในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ที่มีเครือข่ายจากพระสงฆ์ฉานที่เข้ามาศึกษาก่อนหน้านี้) หลังจากนั้น มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ก็มีการรับพิจารณาการส่งพระสงฆ์จากเชียงตุงเข้ามาศึกษาที่ยังมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน จนทำให้เกิดเป็นเครือข่ายพระสงฆ์จากรัฐฉานขึ้น ทั้งเครือข่ายข้ามพรมแดนและเครือข่ายภายในเชียงใหม่

นอกจากเชียงตุงแล้ว สำหรับเมืองอื่นๆ ในรัฐฉาน คณะสงฆ์จากเชียงใหม่ก็ได้เดินทางไปเยี่ยมเยียน รวมทั้งสนับสนุนพระพุทธศาสนาและการศึกษาเช่นเดียวกัน หากแต่ว่าลักษณะของการทำ MOU เพื่อส่งพระสงฆ์จากรัฐฉานจากเมืองเหล่านั้นเข้าไปศึกษาต่อที่เชียงใหม่ยังไม่ชัดเจนเท่ากับกรณีของเชียงตุง (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 กรกฎาคม 2566) พระสงฆ์ฉานจากเมืองอื่นๆ จึงจำเป็นต้องหาวิธีการเข้าไปศึกษาต่อในเชียงใหม่ด้วยตนเอง ในช่วงแรกจะเป็นการเดินทางเข้าไปในเชียงใหม่ด้วยวีซ่านักท่องเที่ยว หลังจากนั้นก็เข้าไปติดต่อที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ เพื่อสมัครเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา เมื่อผ่านการอนุมัติรับเข้าศึกษาจากทางมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแล้ว พระสงฆ์ก็จะเดินทางกลับประเทศต้นทางเพื่อเปลี่ยนวีซ่านักท่องเที่ยวเป็นวีซ่านักศึกษา และสามารถเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยได้ (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 ตุลาคม 2566) โดยที่คณาจารย์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จะช่วยสนับสนุนทางด้านทุนการศึกษาและการจัดสรรวัดให้อยู่อาศัย นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มพระสงฆ์จากรัฐฉานที่เข้ามาศึกษาก่อนหน้านี้ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือ ซึ่งกลุ่มพระสงฆ์ฉานเหล่านั้นอาจเป็นพระสงฆ์ฉานที่อพยพตามครอบครัวเข้ามาเป็นแรงงานในเชียงใหม่ และได้เข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาในมหาจุฬาลง

กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ พระสงฆ์สองกลุ่มนี้จึงมารวมตัวกัน รวมทั้งได้รวมตัวกับ พระสงฆ์เชียงใหม่ที่เข้ามาผ่าน MOU ด้วย ก่อนที่จะพัฒนาไปในรูปแบบของชมรม

สิ่งเหล่านี้จึงกลายเป็นจุดเริ่มต้นของเครือข่ายพระสงฆ์ที่เข้ามาศึกษาต่อในเชียงใหม่ และเป็นจุดเริ่มต้นของเครือข่ายพระสงฆ์ระหว่างประเทศอีกด้วย เนื่องจากเมื่อพระสงฆ์กลุ่มแรกๆ ได้สำเร็จการศึกษาจากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ พระสงฆ์กลุ่มนี้ก็กลับไปเป็นเจ้าอาวาสและพระอาจารย์ในรัฐฉาน จึงนำไปสู่การบอกต่อระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง พระอาจารย์และลูกศิษย์ หรือญาติพี่น้อง ในลักษณะการเชื้อเชิญกันไปเรียนต่อที่เชียงใหม่รุ่นต่อรุ่น ในส่วนเชียงใหม่ก็มีการก่อตัวขึ้นของชมรมรวมพี่น้องไต จึงทำให้ทั้งสองฝั่งมีการติดต่อสื่อสารกันมาโดยตลอดในลักษณะเครือข่ายระหว่างประเทศ โดยหลังจากนี้ พระสงฆ์จากรัฐฉานรุ่นต่อๆ มา จึงไม่จำเป็นต้องเดินทางมาติดต่อเรียนที่เชียงใหม่ด้วยตนเอง หากแต่จะมีเครือข่ายพระสงฆ์จากเชียงใหม่ให้ความช่วยเหลือ พระสงฆ์ในรัฐฉานที่ต้องการมาเรียนที่เชียงใหม่สามารถติดต่อไปยังชมรมรวมพี่น้องไตเพื่อแจ้งความประสงค์เข้าศึกษาต่อที่เชียงใหม่ได้เลย (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 กรกฎาคม 2566) ทางชมรมรวมพี่น้องไตที่เชียงใหม่จะช่วยดำเนินการประสานงานกับมหาวิทยาลัยเรื่องการสมัครเรียน การกรอกเอกสาร การมอบตัว การทำหนังสือเดินทาง การขอวีซ่านักศึกษา การเดินทางมาเชียงใหม่ การจัดสรรทุนการศึกษา รวมทั้งการหาวัดในเครือข่ายให้จำพรรษา ชมรมรวมพี่น้องไตจะช่วยเหลือพระสงฆ์จากรัฐฉานในทุกกระบวนการ จนสามารถเข้ามาศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาที่ มจร. เชียงใหม่ได้สำเร็จ (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 ตุลาคม 2566)

จากประสบการณ์ส่วนตัวในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลงานวิจัยโดยสังเกตและสัมภาษณ์ที่เมืองเชียงใหม่ รัฐฉาน ประเทศเมียนมา ผู้วิจัยได้มีโอกาสไปเยี่ยมชมและสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่วัดแห่งหนึ่งในเชียงใหม่ รวมทั้งได้สัมภาษณ์พระสงฆ์ในรัฐฉานเกี่ยวกับระบบเครือข่ายพระสงฆ์ฉานและการเดินทางไปเรียนในระดับมหาวิทยาลัยที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ผ่านข้อตกลงและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ท่านเล่าว่า ตัวท่านเกิดที่เชียงใหม่ บวชเรียนเป็นสามเณรมาตั้งแต่ยังเด็ก และได้มีโอกาสไปศึกษาต่อที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่จนสำเร็จการศึกษา หลังจากท่านจบการศึกษาแล้ว ท่านก็ได้นำวิชาความรู้และวิทยาการต่างๆ ที่ได้เรียนรู้จากประเทศไทย กลับมาเผยแพร่และสอนสามเณรในเชียงใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สามเณรที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนวัดที่ท่านจำพรรษา จนกระทั่งท่านได้ดำรงตำแหน่งพระอาจารย์ในเชียงใหม่ ท่านก็ได้ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาในเชียงใหม่เป็นอย่างดี และสอนสรรพวิชาต่างๆ ภายในโรงเรียนวัด นอกจากนี้ยังมีพระบางรูปเรียนจบปริญญาโท ปริญญา

เอกแล้วมาเป็นพระอาจารย์สอนหลักสูตรธรรมศึกษาและบาลีไวยากรณ์ ประจำโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระราชฐานหัวข่วงเช่นเดียวกัน อีกทั้งพระสงฆ์ที่จบจากเชียงใหม่ยังได้อาหลักสูตรจากประเทศไทยมาแปลเป็นภาษาไทยและไทใหญ่ เพื่อใช้ในการเรียนการสอนในเชียงตุงด้วย ยิ่งไปกว่านั้น ท่านยังเล่าอีกว่าวัดที่ท่านจำพรรษาได้มีการสร้างเครือข่ายระหว่างประเทศกับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ เนื่องจากตัวท่านก็เคยเดินทางไปศึกษาที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ท่านจึงได้รู้จักพระอาจารย์ พระสงฆ์ และเพื่อนนิสิตมากมายที่เชียงใหม่ จนเกิดเป็นเครือข่ายพระสงฆ์ฆานที่มีการส่งพระสงฆ์จากฆานไปเรียนที่เชียงใหม่รุ่นสู่รุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเข้าร่วมชมรมรวมพี่น้องไต มจร. เชียงใหม่ เป็นส่วนสำคัญมากที่ทำให้เกิดเครือข่ายพระสงฆ์จากรัฐฆาน (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 กรกฎาคม 2566)

ชมรมรวมพี่น้องไต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ หรือ ชมรมชาวเครือไต (Tai-association Mcu Chiang Mai) เป็นชมรมขนาดใหญ่ที่ก่อตัวขึ้นมาช่วยเหลือเกื้อกูลและสนับสนุนซึ่งกันและกันของกลุ่มพระสงฆ์และฆราวาสจากรัฐฆานที่เดินเข้ามาศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ตลอดระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ในเชียงใหม่จนสำเร็จการศึกษา ทั้งด้านการศึกษาและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ โดยที่กลุ่มพระนิสิตจากรัฐฆานจะเป็นกลุ่มหลักที่มีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำชมรม เนื่องจากชมรมเริ่มก่อตัวขึ้นครั้งแรกโดยพระสงฆ์ และค่อยๆ ขยายตัวไปสู่กลุ่มฆราวาส จนพัฒนาไปเป็นระบบเครือข่ายในเวลาต่อมา คำว่า “รวมพี่น้องไต” หมายความว่าเป็นการรวมพี่น้องชาติพันธุ์ไตทุกชาติพันธุ์จากรัฐฆานเข้าด้วยกันไว้ในชมรม ไม่ได้จำกัดเฉพาะไทใหญ่เท่านั้น ยังมีไทเขิน ไทลื้อ และชาติพันธุ์ไทอื่นๆ ในรัฐฆานของพม่าด้วย แต่สมาชิกส่วนใหญ่ในชมรมเป็นชาติพันธุ์ไทใหญ่ ปัจจุบันมีสมาชิกกว่า 400 รูป/คน มีสำนักงานชมรมตั้งอยู่ที่วัดป่าเป้า จังหวัดเชียงใหม่ ชมรมรวมพี่น้องไตก่อตั้งขึ้นราว พ.ศ.2550 โดยกลุ่มพระสงฆ์นิสิตและฆราวาสนิสิตจากรัฐฆาน อีกทั้งได้รับความร่วมมือจากกลุ่มชุมชนชาวบ้านพลัดถิ่นจากรัฐฆานและแรงงานต่างด้าวจากรัฐฆาน และได้รับความสนับสนุนจากพระครูประวิตรวราญยุต (แสนท์ ธมฺมวโร) พระอาจารย์ประจำมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมูลนิธิการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 ตุลาคม 2566)

ชมรมรวมพี่น้องไตมีวัตถุประสงค์หลักในการก่อตั้ง 5 ประการ ประกอบด้วย ประการแรก เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านทางวัฒนธรรมและสร้างการเรียนรู้ร่วมกันอย่างหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรม ประการที่สอง เพื่อสนับสนุนการศึกษาของชาวไตจากรัฐฆาน

ที่เข้ามาศึกษาในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ทั้งพระสงฆ์และฆราวาส ประการที่สาม เพื่อการอนุรักษ์และสืบสานอัตลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรมประเพณี² ประการที่สี่ เพื่อเป็นเครือข่ายที่ช่วยเหลือยามยากลำบาก ทั้งพระสงฆ์และฆราวาสจากรัฐฉานที่เข้ามาเรียนในเชียงใหม่ ชุมชนฉานพลัดถิ่น และแรงงานต่างด้าวจากรัฐฉานที่เข้ามาอาศัยอยู่ในเชียงใหม่ โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำในการดำเนินการ ประการที่ห้า เพื่อการมีโอกาสด้านการศึกษา จากเปิดโครงการสอนภาษาไทยและภาษาอื่นๆ เพื่อช่วยเหลือนิสิตไตและแรงงานต่างด้าวจากรัฐฉานให้สามารถสื่อสารและอาศัยอยู่ในประเทศไทยได้ และสร้างร่วมมือกับเครือข่ายอื่นๆ ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนชาวนานด้วยกัน ทั้งด้านพระพุทธศาสนา การศึกษา การจัดหาทุนการศึกษา และสังคมสงเคราะห์ (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 ตุลาคม 2566) ชมรมรวมพี่น้องไตจึงมีส่วนสำคัญที่ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายพระสงฆ์ฉานขึ้นในเชียงใหม่

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า เครือข่ายพระสงฆ์ฉานระหว่างประเทศในรูปแบบดังกล่าวได้มีการพัฒนาเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน กล่าวคือ หากพระสงฆ์ในรัฐฉานสำเร็จการศึกษาโดยมีวุฒิการศึกษาตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด และมีความประสงค์เข้ามาศึกษาต่อยังมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ จะต้องดำเนินการสมัครเข้ามาเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาด้วยตนเองผ่านเครือข่ายของชมรมรวมพี่น้องไต พระสงฆ์ฉานกลุ่มนี้จะต้องติดต่อเข้ามายังชมรมรวมพี่น้องไต ผ่านทางเครือข่ายของพระสงฆ์จากรัฐฉานที่เข้าไปเรียนก่อนหน้าและเป็นสมาชิกชมรมหรือพระสงฆ์ที่สำเร็จการศึกษาแล้วกลับมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรัฐฉาน ซึ่งได้มีการบอกต่อๆ กันมาและแนะนำลูกศิษย์ ญาติพี่น้อง เพื่อนพระสงฆ์ หรือพระสงฆ์รุ่นน้องให้ไปศึกษาต่อที่เชียงใหม่ และการประชาสัมพันธ์ในระบบออนไลน์ผ่านเพจเฟซบุ๊กของทางชมรม โดยส่วนมากจะมีการติดต่อกันผ่านระบบรุ่นพี่รุ่นน้อง การโทรศัพท์ถึงชมรม หรือแม้กระทั่งการส่งข้อความผ่านเพจเฟซบุ๊กชมรมรวมพี่น้องไต เพื่อแจ้งความประสงค์เข้าศึกษาต่อที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

นอกจากนี้ ทางชมรมจะเป็นผู้ดูแลเรื่องการประสานงานกับทางมหาวิทยาลัย การกรอกใบสมัครเรียน การรับมอบตัว การทำหนังสือเดินทาง การทำวีซ่านักศึกษา การเดินทางเข้า

² เครือข่ายพระสงฆ์ฉาน ชมรมรวมพี่น้องไต มจร. เน้นการอนุรักษ์และสืบสานอัตลักษณ์

ศิลปวัฒนธรรมประเพณีฉานในกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่เป็นหลัก เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่ของชมรมเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ มีเพียงบางส่วนที่เป็นไทลื้อ ไทเขิน และกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ หากแต่กลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่ใช่ไทใหญ่ จะคอยช่วยเหลืองานและเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และสืบสานอัตลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรมประเพณีไทใหญ่ด้วยกัน

มาเชียงใหม่ ทางชมรมจะไปรอรับทั้งจากการเดินทางเข้ามาผ่านสนามบินเชียงใหม่และด่านแม่สาย การขอทุนการศึกษาจากแหล่งต่างๆ การดูแลเรื่องการใช้ชีวิตในเชียงใหม่ รวมทั้งการหาวัดอยู่อาศัยในเชียงใหม่ โดยส่วนมากจะเป็นวัดฉานและวัดไทยในเครือข่ายของชมรมรวมพี่น้องไต ทางชมรมจะทำการติดต่อไปยังวัดฉานหรือวัดไทยในเครือข่ายให้เจ้าอาวาสอนุมัติตั้งแต่นิสิตยังอยู่รัฐฉาน เมื่อพระสงฆ์ฉานเดินทางมาถึงเชียงใหม่ก็สามารถเข้าไปอาศัยอยู่ในวัดนั้นๆ ได้เลย ซึ่งชมรมรวมพี่น้องไตมีทีมงานการจัดการเรื่องการสมัครเรียน การทำเอกสารเดินทาง และการส่งตัวพระสงฆ์อยู่ทั้งในไทยและในเมียนมา โดยที่ทั้งสองฝ่ายจะประสานงานและทำงานร่วมกัน เพื่อให้พระสงฆ์จากรัฐฉานสามารถเดินทางเข้ามาศึกษาต่อในเชียงใหม่ได้สำเร็จ (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 ตุลาคม 2566) สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความเป็นประจักษ์ต่อมหาวิทยาลัยของชมรม และเห็นถึงลักษณะเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของกลุ่มพระสงฆ์ฉานที่เข้ามาศึกษาต่อในเชียงใหม่และกลุ่มพระสงฆ์ฉานในรัฐฉานที่ต้องการเข้ามาศึกษาต่อได้อย่างชัดเจน

กระบวนการสร้างเครือข่ายทางสังคมของพระสงฆ์ฉานในจังหวัดเชียงใหม่ในปัจจุบัน

การศึกษาลักษณะความเป็นเครือข่ายทางสังคม สะท้อนให้เห็นลักษณะการรวมตัวเป็นสมาชิกของกลุ่ม รูปแบบ องค์ประกอบ รวมทั้งพฤติกรรมที่ส่งผลการสร้างระบบเครือข่ายของสมาชิกกลุ่มนั้นๆ เพื่อให้เกิดพื้นที่รองรับความสัมพันธ์ของสมาชิกหรือกลุ่มบุคคลที่เข้ามาเป็นสมาชิก ทั้งนี้เครือข่ายทางสังคมจะมีเป้าหมายการดำเนินงานของเครือข่าย วัตถุประสงค์ของเครือข่าย รวมทั้งรูปแบบกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงทิศทางเป้าหมายร่วมกันของสมาชิกภายในกลุ่ม เพื่อดำรงสถานะสมาชิกของเครือข่ายทางสังคมไว้ (เสรี พงศ์พิศ, 2548) อันเป็นแนวทางของการรวมกลุ่มคนที่มีผลประโยชน์บางอย่างร่วมกัน เพื่อสร้างและยกระดับความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในกลุ่มให้เกื้อกูลกันได้มากขึ้น นำมาสู่การแสดงความสำคัญของการทำความเข้าใจเครือข่ายทางสังคมว่า จะช่วยให้เข้าใจระบบความสัมพันธ์และเป้าหมายการรวมตัวของกลุ่มทางสังคม อีกทั้งการตีความระบบการให้คุณค่าต่อประเพณี วัฒนธรรม ที่นำมาสู่การแสดงออกและสร้างทุนทางสังคมของสมาชิกภายในเครือข่ายขึ้น (ชินสัคค สุวรรณอัจฉริย, 2549) นอกจากนี้ ยังมีการให้คำนิยามความหมายของกระบวนการสร้างความเป็นเครือข่ายไว้ว่า เป็นชุดของความสัมพันธ์ที่มีการเชื่อมโยง ทั้งระหว่างกลุ่มสมาชิกภายในและกลุ่มบุคคลภายนอกกลุ่ม การรวมตัวของเครือข่ายจะมีลักษณะของการมีเป้าหมายร่วมกัน การสร้าง

เครือข่ายให้เกิดขึ้นจึงเป็นมากกว่าเฉพาะการรวมกลุ่มทางสังคม แต่จะมีการจัดระบบให้สมาชิกสามารถทำกิจกรรมเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกันได้ (วีระศักดิ์ เครือเทพ, 2550)

ดังนั้น กระบวนการสร้างเครือข่ายทางสังคม คือ กระบวนการรวมตัวของกลุ่มทางสังคมที่มีลักษณะเป็นชุดของความสัมพันธ์ โดยเครือข่ายทางสังคมจะมีปฏิสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกเครือข่ายสมาชิก ซึ่งจะมีเป้าหมายของการดำเนินกิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์สำหรับวัตถุประสงค์ของเครือข่ายทางสังคมอาจแสดงออกได้เป็นระยะสั้นเฉพาะตามประเด็นหรืออาจเป็นระยะยาวที่แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาสังคมระยะยาวก็ได้ อย่างไรก็ตามเครือข่ายทางสังคมมีพลวัตตามกระแสการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน (สายชล ปัญญชิต 2563, 21-22) ดังนั้น ชุดความสัมพันธ์ในลักษณะของการสร้างเครือข่ายพระสงฆ์จากรัฐฉานในจังหวัดเชียงใหม่ จึงเป็นลักษณะการสร้างเครือข่ายทางสังคมของกลุ่มพระสงฆ์นิสิตจากรัฐฉานที่เข้ามาศึกษาต่อมหาวิทยาลัยสงฆ์ในเชียงใหม่ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันของกลุ่มสมาชิก และร่วมดำเนินกิจกรรมในเครือข่ายให้เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกพระสงฆ์ฉานให้ได้มากที่สุด รวมทั้งได้มีการสร้างปฏิสัมพันธ์ทั้งภายในกลุ่มสมาชิกและองค์กรภายนอกเครือข่ายสมาชิก เพื่อให้ลักษณะและระบบความเป็นเครือข่ายของพระสงฆ์นิสิตจากรัฐฉานในเชียงใหม่ยังคงดำรงอยู่ต่อไป โดยมีชมรมรวมพี่น้องไต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางของการสร้างเครือข่าย

การสร้างเครือข่ายพระสงฆ์ฉานในปัจจุบันอยู่ในลักษณะของการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริมความเป็นพวกพ้องผ่านความรู้สึกร่วมทางเชื้อชาติ ความเป็นวัฒนธรรมในกลุ่มสมาชิกพระสงฆ์ฉานและชาวฉานที่เข้ามาอยู่ในเชียงใหม่³ โดยการช่วยสร้างให้เครือข่ายพระสงฆ์ฉานที่สามารถดำเนินกิจกรรมภายในกลุ่มสมาชิกได้อย่างประสบความสำเร็จ ดังนั้น ลักษณะของการสร้างเป็นเครือข่ายของพระสงฆ์ฉาน จึงมีลักษณะที่ต้องสัมพันธ์กับโครงสร้างสถาบันทางสังคมและวัฒนธรรมในหลายมิติ รวมทั้งยังจำเป็นต้องอาศัยการศึกษาทั้ง

³ ในส่วนของเครือข่ายพระสงฆ์ฉาน การอธิบายถึงความรู้สึกร่วมทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม รวมทั้งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมฉานที่จะกล่าวต่อไปข้างหน้า จะหมายถึงกลุ่มฉานชาติพันธุ์ไทใหญ่เป็นหลัก เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่ในชมรมรวมพี่น้องไตเป็นชาติพันธุ์ไทใหญ่ จึงก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม และนำไปสู่การจัดตั้งชมรม หากแต่ในชมรม พระสงฆ์ฉานก็ได้มีเพียงไทใหญ่ ยังมีชาติพันธุ์อื่นๆจากรัฐฉาน เช่น ไทลื้อ ไทเขิน ดาราอาง ฯลฯ ที่ไม่ได้มีเชื้อชาติและวัฒนธรรมร่วมกับชาวไทใหญ่ที่เป็นกลุ่มหลัก ในส่วนของคนกลุ่มนี้ ทางชมรมก็ได้มีการส่งเสริมเช่นกัน แต่จะเป็นในฐานะที่เป็นคนบ้านเดียวกันมากกว่าเรื่องเชื้อชาติและวัฒนธรรม

มิติทางสังคมและมิติทางวัฒนธรรม ผ่านการจัดตั้งเครือข่ายพระสงฆ์ฆานในเชียงใหม่ ซึ่งมีมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่เป็นศูนย์กลาง ทั้งการสร้างเครือข่ายอันมีอิทธิพลมาจากพื้นหลังความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ การสร้างเครือข่ายผ่านการอุปถัมภ์ของพระสงฆ์ฆานรุ่นพี่ในวัดฆานหรือวัดไทยในเชียงใหม่ที่มีอยู่มาก่อนในเชียงใหม่ การจำพรรษาในวัดที่มีเครือข่ายพระสงฆ์ฆาน รวมทั้งเครือข่ายในรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์ฆานด้วยกันเอง พระสงฆ์ฆานกับกลุ่มฆราวาส และพระสงฆ์จากองค์กรหรือมูลนิธิต่างๆ ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของพระสงฆ์ฆานและไทยผ่านกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา จนทำให้เกิดเป็นเครือข่ายขึ้นอย่างแยบยล ภายใต้กระบวนการที่อาศัยรากฐานความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของทั้งสองดินแดน

ลักษณะสังคมและความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ฆานที่เข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ จะเป็นลักษณะสังคมที่จับกลุ่มรวมกันเพื่อพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทั้งระหว่างกลุ่มพระสงฆ์ฆานด้วยกันเองและระหว่างกลุ่มพระสงฆ์ฆานกับเพื่อนพระสงฆ์ไทย หรือแม้แต่การจับกลุ่มกับเพื่อนฆราวาสทั้งจากรัฐฆานและชาวไทย จนเกิดเป็นเครือข่ายทางสังคมของพระสงฆ์ฆานที่ขยายตัวในเชียงใหม่ โดยการเข้ามาผ่านระบบการศึกษาสงฆ์ ที่มีมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางของสังคมการใช้ชีวิตและการสร้างเครือข่าย วิธีชีวิตความเป็นอยู่ส่วนใหญ่ของพระสงฆ์ฆานจะอยู่ในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่และวัดที่พระสงฆ์ฆานจำพรรษา ในฐานะที่มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่พระสงฆ์ฆานกำลังศึกษาอยู่ และวัดในฐานะที่อยู่อาศัยขณะศึกษาอยู่ในเชียงใหม่ พระสงฆ์ฆานใช้เวลาส่วนมากในชีวิตประจำวันเดินทางไปมาระหว่างสถานที่สองแห่งนี้ หากแต่ก็มีบ้างที่พระสงฆ์ฆานจะเดินทางออกนอกสถานที่นอกเหนือจากวัดและมหาวิทยาลัย เช่น การออกบิณฑบาต การทัศนศึกษาออกสถานที่ การไปร้านหนังสือ การลงพื้นที่เพื่อศึกษาชุมชน การลงพื้นที่เพื่อทำการสังคมสงเคราะห์ การเดินทางไปกับเครือข่ายฆานต่างๆ และปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมเครือข่าย การออกเยี่ยมและให้ความช่วยเหลือชุมชนฆานในเชียงใหม่ การลงพื้นที่เพื่อสอนหนังสือลูกหลานแรงงานฆาน การเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ร่วมกับวัดฆานในเครือข่าย ฯลฯ (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 ตุลาคม 2566)

นอกจากนี้ พระสงฆ์ฆานได้รับการสนับสนุนจากคณะสงฆ์ในเชียงใหม่และมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ในการพัฒนาความสัมพันธ์กันในเชิงเครือข่าย อีกทั้งยังมีการเกิดขึ้นของชมรมรวมพี่น้องไตในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ซึ่งสมาชิกในชมรมส่วนใหญ่ฆานที่

ช่วยเหลือและสนับสนุนซึ่งกันและกันตลอดระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ในเชียงใหม่ ทั้งเรื่องกระบวนการเข้ามาศึกษา การเรียนในมหาวิทยาลัย การปรับตัวให้เข้ากับสังคมเชียงใหม่ การจัดหาวัดที่พักอาศัย และเข้าร่วมเครือข่ายพระสงฆ์ฆานที่มีขึ้นในเชียงใหม่ รวมทั้งเครือข่ายระหว่างประเทศที่มีการทำข้อตกลงเรื่องการส่งพระสงฆ์จากรัฐฆานเข้ามาในประเทศไทย เพื่อศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ อีกทั้งยังมีการสร้างเครือข่ายระหว่างพระสงฆ์ฆานกับเพื่อนพระสงฆ์ไทยและพระอาจารย์ในมหาวิทยาลัย จึงทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของพระสงฆ์ฆานผ่านการศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์ในไทยและการปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมีการสร้างเครือข่ายผ่านการศึกษาดูแลการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคณะสงฆ์ไทยอีกด้วย ส่วนใหญ่จะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างพระอาจารย์กับพระลูกศิษย์รุ่นต่อรุ่น จึงทำให้การสร้างเครือข่ายพระสงฆ์ฆานในเชียงใหม่มีทั้งความสัมพันธ์ในเชิงเครือข่ายข้ามพรมแดนและความสัมพันธ์จากเครือข่ายภายในเชียงใหม่ (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 กรกฎาคม 2566)

กระบวนการสร้างเครือข่ายพระสงฆ์ฆานจากรัฐฆานที่เข้ามาศึกษาในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ กล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการที่สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริมความเป็นพวกพ้องผ่านความรู้สึกร่วมทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม ภายในกลุ่มสมาชิกพระสงฆ์ฆานและฆานที่เข้ามาอยู่ในเชียงใหม่ ซึ่งส่งเสริมให้เครือข่ายพระสงฆ์ฆานในเชียงใหม่สามารถดำเนินกิจกรรมภายในกลุ่มสมาชิกได้อย่างประสบความสำเร็จ ดังนั้น กระบวนการสร้างความเป็นเครือข่ายของพระสงฆ์ฆาน จึงมีลักษณะที่ต้องสัมพันธ์กับโครงสร้างสถาบันทางสังคมและวัฒนธรรมในหลายมิติ โดยมีมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นศูนย์กลาง การสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์ฆานล้วนเป็นผลจากการเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ในเชียงใหม่ อันมีอิทธิพลมาจากพื้นหลังความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ ภายใต้การที่อาศัยรากฐานความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของทั้งสองดินแดน อีกทั้งยังมีการเกิดขึ้นของชมรมรวมพี่น้องไตในมหาวิทยาลัย ซึ่งสมาชิกในชมรมส่วนใหญ่เป็นนิสิตที่อพยพมาจากรัฐฆาน ก็สนับสนุนความเป็นเครือข่ายเช่นเดียวกัน

ลักษณะเครือข่ายพระสงฆ์ฆานในเชียงใหม่เป็นการรวมกลุ่มกันในสังคม นำไปสู่การสร้างเครือข่ายพระสงฆ์ฆานในเชียงใหม่ ไม่เพียงแต่การมีเครือข่ายภายในกลุ่มพระสงฆ์ฆานจากรัฐฆานเท่านั้น หากแต่มีความร่วมมือในรูปแบบการสร้างเครือข่ายกับกลุ่มสังคมอื่นๆ ด้วย เช่น กลุ่มพระสงฆ์ชาวไทย กลุ่มชมรมพระสงฆ์จากลาว กลุ่มฆราวาสที่มาจากรัฐฆาน กลุ่มฆราวาสชาวไทย กลุ่มชุมชนและคณะศรัทธา กลุ่มสังคมสงเคราะห์และศาสนาสงเคราะห์ รวมทั้งกลุ่ม

องค์กรและมูลนิธิต่างๆ ในเชียงใหม่ (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 ตุลาคม 2566) ผู้วิจัยได้จำแนกกระบวนการและลักษณะของการสร้างเครือข่ายประเภทดังกล่าว โดยแบ่งแยกย่อยเป็น 5 ลักษณะ ประกอบด้วย

ลักษณะแรก การสร้างเครือข่ายจากการก่อตัวขึ้นของชมรมรวมพี่น้องไต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ เป็นกระบวนการสร้างสังคมที่เกิดขึ้นจากการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นสังคมหลักของพระสงฆ์นิสิตจากรัฐฉานในขณะที่เรียนในเชียงใหม่ พระสงฆ์ฉานจะต้องเข้าเรียนตามระบบการศึกษาของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจนสำเร็จการศึกษา พระสงฆ์ฉานจึงมีกระบวนการสร้างกลุ่มสังคมของตนเองผ่านการศึกษาในมหาวิทยาลัย การรวมกลุ่มกันของพระสงฆ์ในมหาวิทยาลัยเป็นปัจจัยหลักในการสนับสนุนให้เกิดชมรมรวมพี่น้องไตขึ้นในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งชมรมดังกล่าวได้กลายเป็นศูนย์กลางหลักของกลุ่มพระสงฆ์ฉานในการอยู่ร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน ฟังปาฐกถาช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน จนนำไปสู่การสร้างความเป็นเครือข่ายของกลุ่มพระสงฆ์ฉาน เมื่อเป็นเช่นนี้ การเข้ามาศึกษาต่อในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่เป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของกระบวนการก่อตั้งเครือข่ายพระสงฆ์จากรัฐฉานในเชียงใหม่ โดยจะเห็นได้จากการมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน ตั้งแต่กลไกระดับภายในมหาวิทยาลัย และการติดต่อสื่อสารกับองค์กรภายนอกมหาวิทยาลัยในกรณีที่ต้องทำกิจกรรมเพื่อสังคมลักษณะต่างๆ ได้เป็นช่องทางให้ชมรมสามารถเรียนรู้การดำเนินงาน และใช้ช่องทางการสื่อสารเพื่อสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ให้ขยายออกไปได้มากขึ้น (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 ตุลาคม 2566) จะเห็นได้ว่าชมรมรวมพี่น้องไตมีความสำคัญต่อการพัฒนาให้เกิดเครือข่ายความสัมพันธ์ของพระสงฆ์ฉานในเชียงใหม่มีความเข้มแข็งและได้รับการยอมรับจากผู้คนภายนอกที่เข้ามาปฏิสัมพันธ์เป็นอย่างมาก เนื่องจากการเป็นสมาชิกที่มีตำแหน่งในชมรม เปรียบเสมือนได้รับการยืนยันจากมหาวิทยาลัยในสถานภาพและบทบาทของการเป็นผู้แทนในการทำกิจกรรม ซึ่งได้รับการยอมรับจากสถาบันการศึกษาว่ามีพฤติกรรมที่เหมาะสมที่จะเป็นผู้นำในการติดต่อสื่อสารเรื่องกิจกรรมของพระสงฆ์ฉานในนามมหาวิทยาลัย

ชมรมรวมพี่น้องไตก่อตั้งขึ้นราว พ.ศ.2550 มีคณะบริหารชมรมส่วนใหญ่เป็นพระสงฆ์ฉาน มีสมาชิกเป็นทั้งพระสงฆ์และฆราวาสจากรัฐฉานที่เข้ามาเรียนในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ คณะผู้บริหารชมรมเป็นพระสงฆ์และจะทำหน้าที่ดูแลพระสงฆ์และฆราวาสในชมรมรวมพี่น้องไตทั้งหมด ในเชียงใหม่มีเพียงแค่ชมรมรวมพี่น้องไตเพียงชมรมเดียวที่เป็นชมรมนิสิตจากรัฐฉาน ไม่มีชมรมอื่นแล้วที่เกี่ยวกับชาวไตและสอนภาษาให้กับพี่น้องไต

สำหรับชมรมอื่นๆ มักจะเป็นในเชิงความร่วมมือกันมากกว่าการการทุ่มเทเพื่อช่วยเหลือกัน ภายในชมรมเหมือนกับชมรมรวมพี่น้องไต ไม่เพียงเฉพาะช่วยเหลือนิสิตในชมรม แต่ช่วยเหลือชาวฉานพลัดถิ่นในเชียงใหม่อีกด้วย ชมรมได้ช่วยเหลือชาวฉานภายในเชียงใหม่ที่ได้รับความเดือดร้อน นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์และได้สร้างความร่วมมือกับชมรมอื่นๆ ในมหาวิทยาลัย และเครือข่ายภายนอกที่เกี่ยวข้องกับรัฐฉาน รวมทั้งการจัดสอนภาษาไทยให้พระสงฆ์ฉานที่เข้ามาใหม่ให้อ่านออกเขียนได้ รุ่นพี่ชมรมจะมาช่วยสอนในชมรม ในลักษณะระบบอุปถัมภ์ระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง เป็นการสอนโดยคณะพระสงฆ์ในชมรมและกลุ่มครูอาสา ที่โรงเรียนบาลีสถาธิตศึกษาทุกวันอาทิตย์ นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้แรงงานจากรัฐฉานมาร่วมเรียนภาษาไทยด้วย เนื่องจากกลุ่มแรงงานมักประสบปัญหาการถูกโกงและเอาไรต์เอาเปรียบจากนายจ้างชาวไทย เพราะไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ ดังนั้น วิชาภาษาไทยจึงได้รับความนิยมมากที่สุด อีกทั้งชมรมยังได้มีการรวมกลุ่มกันของพระสงฆ์ลงพื้นที่ไปสอนภาษาไทย ภาษาไทใหญ่ และภาษาอังกฤษให้กับลูกหลานแรงงานต่างด้าวจากรัฐฉานที่ค่ายแรงงานต่างด้าวด้วย ภายใต้โครงการโรงเรียนเคลื่อนที่ เพื่อให้ลูกหลานชาวไตได้รู้ภาษาไทย ในขณะที่เดียวกันต้องไม่ลืมภาษาและอัตลักษณ์ความเป็นไต และสืบสานอนุรักษ์ความเป็นไตต่อไป (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 ตุลาคม 2566)

การรวมกลุ่มของชมรมรวมพี่น้องไตและการทำกิจกรรมในชมรมทำให้กลุ่มพระสงฆ์ฉานได้ทั้งเพื่อนรุ่นเดียวกัน เพื่อนรุ่นพี่ เพื่อนรุ่นน้อง และความช่วยเหลือต่างๆ จากพระสงฆ์ฉานรุ่นพี่ในชมรมรวมพี่น้องไต อีกทั้งยังมีกลุ่มพระสงฆ์ฉานรุ่นพี่จากชมรมรวมพี่น้องไตคอยช่วยเหลือและให้คำปรึกษาในเรื่องการเรียนและชีวิตความเป็นอยู่ในเชียงใหม่เป็นอย่างดี ทั้งการสอนวิธีการปรับตัวให้เข้ากับสังคมเชียงใหม่ การปฏิบัติตามกฎหมายไทย การปรับตัวไม่ให้ถูกเอาไรต์เอาเปรียบ การสอนว่าสิ่งใดควรหรือไม่ควรทำ การอธิบายถึงสิทธิของนิสิตต่างชาติในไทย การวิจารณ์และให้คำแนะนำเกี่ยวกับกระบวนวิชาและอาจารย์ผู้สอนที่รุ่นพี่เคยเรียนมาก่อน การเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียนวิชานั้นๆ การให้แนวข้อสอบและเทคนิคเพื่อการสอบ ซึ่งพระสงฆ์ฉานมักจะเรียนคณะพุทธศาสตร์เป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีเรียนมนุษยศาสตร์ ครุศาสตร์ และสังคมศาสตร์อยู่บ้าง (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 ตุลาคม 2566) จึงอาจกล่าวได้ว่าชมรมรวมพี่น้องไตเป็นชมรมขนาดใหญ่ในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่และมีเครือข่ายชาวฉานและชาวไทยอยู่ทั่วเชียงใหม่ อีกทั้งยังเป็นชมรมที่อบอุ่นและสร้างมิตรภาพระหว่างนิสิตฉานในมหาวิทยาลัยอีกด้วย

เมื่อเป็นเช่นนี้ ชมรมรวมพี่น้องไตจึงกลายมาเป็นอีกจุดศูนย์กลางหนึ่งของชาวนานในเชียงใหม่ ทั้งทางด้านการศึกษา วัฒนธรรมประเพณี การจัดการแสดงแบบฉวนเพื่อแสดงออกถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (โดยเฉพาะกลุ่มชาวนาชาติพันธุ์ไทใหญ่) การช่วยเหลือพระสงฆ์กับฆราวาสในชมรมและกลุ่มแรงงานต่างด้าวในรัฐฉวน พระสงฆ์ฉวนรุ่นพี่ในชมรมก็จะช่วยเหลือรุ่นน้องทั้งด้านการศึกษา การปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตและสังคมเชียงใหม่ และการปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามกฎหมายไทย พระสงฆ์ฉวนจึงต้องเรียนรู้และปรับตัวให้ได้ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องอย่าลืมภาษาและวัฒนธรรมความเป็นไต ภาษาไตก็ต้องอนุรักษ์ไว้ ภาษาไทยก็ต้องยิ่งต้องพัฒนาให้ดีขึ้น งานการก็ต้องทำ กิจกรรมทางศาสนาอย่าให้ขาด ต้องฝึกฝนตนเองอย่างสม่ำเสมอและต้องมีความอดทนในการเรียนและการใช้ชีวิต พระสงฆ์ฉวนให้ความสำคัญกับการได้มาซึ่งใบปริญญาบัตรมาก เพราะฉะนั้นจึงต้องตั้งใจเรียนให้สำเร็จการศึกษาและรับโอกาสให้มากที่สุดขณะที่เรียนอยู่ในไทย เนื่องจากใบปริญญาสำคัญมากในโลกศตวรรษที่ 21 เพื่อใช้ในการเอาตัวรอดและประกอบอาชีพในอนาคต รวมทั้งสามารถใช้ปริญญาในการขยับสถานะทางสังคมของตนเองได้

พระสงฆ์ฉวนที่เข้ามาเรียนในเชียงใหม่จะต้องเคารพกฎหมายของประเทศไทยตามสิทธิของนิตต่างชาติ และหลีกเลี่ยงการมีปัญหากับคนไทย ตามคติที่ว่า “มาอยู่บ้านเขาเมืองเขาก็ต้องดีกับเขา เนื่องจากอาศัยอยู่บ้านเมืองเขา เขาก็อย่าทำตัวมีปัญหา” และ “มาอยู่บ้านเขาเมืองเขาต้องเป็นคนดี อย่าสร้างความเดือดร้อน อย่าให้เขาได้ว่าเราได้ และต้องช่วยเหลือเขาด้วย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 ตุลาคม 2566) โดยส่วนมากเมื่อพระสงฆ์ฉวนสำเร็จการศึกษา พระสงฆ์ฉวนบางรูปอาจจะสึกออกจากสมณเพศ บางรูปก็ยังคงรูปสมณเพศ บางรูปทำงานต่อในเชียงใหม่ บางรูปกลับไปรัฐฉวน การประกอบอาชีพก็มีหลากหลายตามวุฒิการศึกษา เช่น เกษตรกรรม การท่องเที่ยวธุรกิจครอบครัว การทำงานการตลาด การทำงานเป็นลูกจ้างในบริษัทไทย การเปิดร้านเล็กๆ ในหมู่บ้านในรัฐฉวน การสอบเป็นมัคคุเทศก์ บางรูปจบปริญญาเอก ไปเป็นอาจารย์สอนที่มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาตองจีหรือเป็นอาจารย์อัตราจ้างที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย บางรูปกลับอยู่วัดที่รัฐฉวน เป็นเจ้าอาวาสสอนศีลธรรม พระวิทยากร พระอาจารย์ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม เพื่อคอยและนำและส่งต่อพระสงฆ์รุ่นใหม่ๆ เข้าไปเรียนที่เชียงใหม่ ผ่านเครือข่ายพระอาจารย์ที่เคยเรียนและอยู่ในชมรมรวมพี่น้องไตมาก่อน (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 ตุลาคม 2566)

เมื่อพิจารณาในแง่ของกระบวนการก่อตัวของเครือข่ายพระสงฆ์ฉวนในจังหวัดเชียงใหม่แล้ว ชมรมรวมพี่น้องไต มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่มีเป้าหมายเพื่อการเปิดพื้นที่ให้กับการทำกิจกรรมสำหรับนิต ก่อนจะพัฒนาต่อมาเป็นเครือข่าย

ความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนมากขึ้น จากการเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์และร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัย การเป็นตัวแทนของมหาวิทยาลัยประสานงานกับพระนิสิตจากรัฐบาลที่ต้องการเข้ามาศึกษาต่อที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมของพระนิสิตในชมรม การสร้างเครือข่ายกับพระสงฆ์ไทยและพระสังฆาธิการ การเชื่อมปฏิสัมพันธ์กับฆราวาสทั้งชาวไทยและชาวฉาน การร่วมทำกิจกรรมกับวัดฉานในเชียงใหม่ การลงพื้นที่เพื่อมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนชาวฉานพลัดถิ่นและแรงงานต่างด้าวจากรัฐฉาน รวมถึงการเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับองค์กรและมูลนิธิภายนอกมหาวิทยาลัย ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนมีชมรมรวมพี่น้องไตเป็นศูนย์กลางในการดำเนินการทั้งสิ้น นอกจากนี้ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ยังได้จัดให้มีกิจกรรมและพื้นที่ให้ชมรมรวมพี่น้องไตสามารถรวมตัวทำกิจกรรมได้อยู่เป็นประจำ เช่น กิจกรรมสานสัมพันธ์พี่น้อง กิจกรรมปฐมนิเทศและปัจฉิมนิเทศ กิจกรรมฉลองธรรม (สำเร็จการศึกษา) กิจกรรมถวายมุทิตาจิตแด่พระอาจารย์เกษียณ โครงการสอนภาษาของชมรมรวมพี่น้องไต กิจกรรมทัศนศึกษาออกสถานที่ กิจกรรมถวายทุนการศึกษาแด่พระนิสิต กิจกรรมรดน้ำดำหัวพระอาจารย์ในวันสงกรานต์ กิจกรรมปีใหม่ไต กิจกรรมออกค่ายอาสาพัฒนาชุมชน กิจกรรมทางด้านสังคมสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือชาวฉานในเชียงใหม่ กิจกรรมเพื่อสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมฉาน กิจกรรมการแสดงอัตลักษณ์ความเป็นฉานผ่านวัฒนธรรม กิจกรรมห้องเรียนเคลื่อนที่ กิจกรรมการออกบูธให้ความรู้เกี่ยวกับฉาน การช่วยเหลือวัดฉานในเครือข่ายจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในวัด รวมทั้งการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมเทิดพระเกียรติกษัตริย์ไทย เป็นต้น (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 ตุลาคม 2566)

จากการเกิดขึ้นของชมรมรวมพี่น้องไต มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ และการจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในชมรม จึงได้ผลักดันให้ชมรมรวมพี่น้องไตได้สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มพระสงฆ์ฉานอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลหรือองค์กรอื่นๆ ภายนอกมหาวิทยาลัย นำมาสู่การพูดคุยปรึกษาและกำหนดเป้าหมายการทำกิจกรรมร่วมกัน จนสามารถสร้างแบบแผนปฏิบัติและกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของเครือข่ายพระสงฆ์ฉานได้อย่างต่อเนื่อง อาจกล่าวได้ว่าชมรมรวมพี่น้องไตสามารถรวมตัวทำกิจกรรมจนเกิดเป็นกระบวนการที่สามารถสร้างความเป็นเครือข่ายได้สำเร็จ ถือเป็นกลุ่มทางสังคมที่มีช่องทางการสื่อสารที่ชัดเจนและยังมีการส่งต่อข้อมูลแก่สมาชิกภายในกลุ่มร่วมกันอยู่เสมอ อีกทั้งการรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่นยังช่วยเพิ่มอำนาจการต่อรองกับหน่วยงานต่างๆ เช่น มหาวิทยาลัย องค์กรและมูลนิธิต่างๆ หรือแม้แต่หน่วยงานราชการของรัฐ ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของนักศึกษาต่างชาติในไทย การปฏิบัติตามกฎหมายไทย และร่วมมือกับหน่วยงานราชการใน

ระดับท้องถิ่นจัดกิจกรรมสังคมสงเคราะห์และกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น อีกทั้งความสัมพันธไมตรีในเชิงอุปถัมภ์ระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้องสมาชิกภายในชมรมยังได้ช่วยเหลือเกื้อกูลและสนับสนุนซึ่งกันและกันตลอดระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ในเชียงใหม่จนสำเร็จการศึกษา

ลักษณะที่สอง การสร้างเครือข่ายกับคณะสงฆ์ในเชียงใหม่ผ่านการจำพรรษาอยู่ในวัดเชียงใหม่และการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายที่สืบเนื่องมาจากการสร้างกลุ่มสังคมผ่านระบบอุปถัมภ์ของพระนิสิตรุ่นพี่ นอกจากนี้จะมีการอุปถัมภ์ค้ำจุนกันภายในชมรมแล้ว สิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะต้องใช้ระบบอุปถัมภ์จากรุ่นพี่ช่วยเหลือก็คือ การหาวัดอยู่อาศัยในเชียงใหม่ การหาวัดจำพรรษาของพระสงฆ์เถาจำเป็นต้องใช้เครือข่ายพระสงฆ์เถารุ่นพี่ที่รู้จักหรือพระสงฆ์เถารุ่นพี่จากชมรมรวมพี่น้องไต ในลักษณะความสัมพันธ์ภายใต้ระบบอุปถัมภ์จากพระสงฆ์เถารุ่นพี่ ในช่วงแรกที่มีพระสงฆ์จากรัฐเถาเข้ามาศึกษาที่เชียงใหม่ พระสงฆ์จากรัฐเถามักจะไปอาศัยอยู่ในวัดที่เป็นวัดเถาหรือวัดที่มีความสัมพันธ์กับเมืองในรัฐเถา เช่น วัดป่าเป้า วัดคูเต่า และวัดท่ากระดาศ ต่อมาได้มีการขยับขยายไปในวัดไทยอื่นๆ ซึ่งในช่วงแรกเริ่มมักจะเป็นการที่พระอาจารย์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยช่วยจัดสรรวัดให้ในลักษณะของการฝากเข้าอยู่อาศัย หรือแม้แต่การติดต่อขอเข้าอาศัยด้วยตนเอง โดยที่มหาวิทยาลัยได้รองรับสถานะความเป็นนิสิต (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 ตุลาคม 2566)

เมื่อพระสงฆ์กลุ่มแรกๆ ได้เข้าไปจำพรรษาอยู่ในวัดเหล่านั้นแล้ว ก็เริ่มมีการสร้างเครือข่ายกับพระสงฆ์ไทยภายในวัด เจ้าอาวาส และคณะสงฆ์ชาวไทย โดยปฏิบัติตนเป็นผู้ว่านอนสอนง่าย เชื้อฟุ้งเจ้าอาวาส ช่วยเหลือวัดในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ช่วยบำเพ็ญประโยชน์ให้กับวัด และปฏิบัติตามกฎของวัดอย่างเคร่งครัด จนทำให้เจ้าอาวาสวัดไทยไว้นิอเชื่อใจและยอมรับกลุ่มพระสงฆ์จากรัฐเถา เจ้าอาวาสเริ่มให้โอกาสกลุ่มพระสงฆ์เถาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวัดไทยและช่วยเหลือการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ร่วมกับคณะสงฆ์ไทยอย่างต่อเนื่อง เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีของพระสงฆ์นิสิตจากรัฐเถาในสายตาของพระสงฆ์ชาวไทย เจ้าอาวาสวัดไทยจึงยินยอมให้พระสงฆ์เถารุ่นพี่ที่เคยอยู่ในวัดนั้นๆ ก่อนหน้าชื่อเชิญพระสงฆ์เถารุ่นน้องเข้ามาอาศัยอยู่อย่างต่อเนื่อง และทำให้วัดไทยเหล่านั้นเริ่มรับพระสงฆ์จากรัฐเถาเข้ามาจำพรรษารุ่นต่อรุ่นจนกลายเป็นวัดในเครือข่ายของชมรมรวมพี่น้องไตในปัจจุบัน สำหรับวัดในเครือข่ายที่พระสงฆ์เถาไปจำพรรษาในเชียงใหม่มีอยู่หลายวัด ทั้งวัดเถาและวัดไทยภายในตัวเมืองเชียงใหม่ (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 ตุลาคม 2566)

นอกจากนี้ การเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดเครือข่ายพระสงฆ์ฆานกับวัดที่จำพรรษาด้วยเช่นกัน เมื่อมีพิธีกรรม ประเพณี หรือเทศกาลทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญ กลุ่มพระสงฆ์ฆานก็จะช่วยเหลือวัดที่ตนเองจำพรรษาจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา จึงทำให้กลายเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถคงระบบเครือข่ายไว้ได้จากการใช้กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์กับพระไทยในวัดที่จำพรรษาและพระสังฆาธิการ นอกจากการเข้าร่วมกิจกรรมกับวัดไทยที่จำพรรษาแล้ว การเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนากับวัดฆานในเชียงใหม่ก็มีความสำคัญและเอื้อให้เกิดการสร้างเครือข่ายเช่นเดียวกัน ส่วนใหญ่มักจะเป็นวัดฆานที่มีเครือข่าย เช่น วัดป่าเป้า วัดกุ้เต้า และวัดท่ากระดาศ (อุดม ธีรพัฒนานนทกุล, 2545, น. 73) ทั้งสามวัดนี้ได้รับพระณานินิตจากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเข้ามาจำพรรษาอย่างสม่ำเสมอ จนทำให้เกิดเป็นเครือข่ายระหว่างวัดป่าเป้าและวัดกุ้เต้ากับชมรมรวมพี่น้องไตที่มีการพึ่งพาอาศัยกันโดยตลอด การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันแสดงให้เห็นว่า ในบางครั้งทางชมรมได้ไปขอใช้สถานที่วัดป่าเป้าและวัดกุ้เต้าทำกิจกรรม ส่วนพระสงฆ์ฆานจากทางชมรมรวมพี่น้องไตก็ไปช่วยงานวัดป่าเป้า วัดกุ้เต้า และวัดท่ากระดาศอย่างสม่ำเสมอ (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 ตุลาคม 2566)

ทางชมรมได้ช่วยเหลือวัดตามเทศกาลประเพณีต่างๆ โดยที่มาช่วยทำงาน ช่วยเป็นที่มงาน เป็นเจ้าหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยตั้งแต่เริ่มงานจนจบงาน บางครั้งก็ไปจัดบุญหรือนิทรรศการในงานวัด โดยส่วนใหญ่จะเป็นเทศกาลทางพระพุทธศาสนาและงานรื่นเริงต่างๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์กับชาวบ้านพลัดถิ่นจากรัฐฆานในชุมชนวัดป่าเป้าและวัดกุ้เต้า คนกลุ่มนี้มักไปร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาแบบฆานที่วัดป่าเป้าและวัดกุ้เต้า โดยที่วัดเป็นพื้นที่ทางศาสนาและวัฒนธรรมของชาวฆาน หรือแม้กระทั่งกิจกรรมที่จัดโดยศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมไทใหญ่ของวัดป่าเป้าและวัดกุ้เต้า พระสงฆ์ฆานก็มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อเรียนรู้และอนุรักษ์วัฒนธรรมไทใหญ่โดยมาตลอด โดยปกติพระสงฆ์ฆานที่จำพรรษาอยู่ในวัดฆานก็มักจะออกเยี่ยมเยียนชาวบ้านในชุมชนเป็นปกติอยู่แล้ว สำหรับงานเทศกาลประเพณีทางพระพุทธศาสนาและงานรื่นเริงต่างๆ ที่จัดในวัดฆานเป็นประจำในทุกๆ ปี เช่น ประเพณีสิบสองเดือนของชาวฆาน วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันธรรมสวนะ ประเพณีปอยส่างลอง ประเพณีปีใหม่ไต ประเพณีตานก๋วยสลาก กิจกรรมทอดกฐิน กิจกรรมทอดผ้าป่า รวมทั้งงานคอนเสิร์ตรำวงไตและกิจกรรมรื่นเริงต่างๆ พระสงฆ์ฆานจากชมรมรวมพี่น้องไตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่จึงมีบทบาทเป็นอย่างมากในการช่วยจัดกิจกรรมภายในวัดป่าเป้าและวัดกุ้เต้าในเทศกาลต่างๆ (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, การ

สื่อสารส่วนบุคคล, 15 ตุลาคม 2566) และกลายเป็นส่วนหนึ่งของการกระชับเครือข่ายระหว่าง พระสงฆ์จากรัฐฉาน วัดฉานในเชียงใหม่ และชาวฉานพลัดถิ่นในเชียงใหม่ไปโดยปริยาย

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าในบริบทปัจจุบัน การหาวัดจำพรรษาของพระสงฆ์ฉานจำเป็นต้อง ใช้เครือข่ายพระสงฆ์ฉานรุ่นพี่ที่รู้จักหรือพระสงฆ์ฉานรุ่นพี่จากชมรมรวมพี่น้องไต ในลักษณะ ความสัมพันธ์ภายใต้ระบบอุปถัมภ์จากพระสงฆ์ฉานรุ่นพี่ โดยพระสงฆ์ฉานจะติดต่อไปยังวัด ต่างๆ ที่มีเครือข่ายพระสงฆ์ฉานรุ่นพี่จำพรรษาอยู่ ทั้งวัดฉานและวัดไทยในเครือข่าย ซึ่งการก่อ ตัวของกระบวนการความสัมพันธ์ภายใต้ระบบอุปถัมภ์จากรุ่นพี่จำเป็นต้องผ่านการต่อรองแบบ แผนพฤติกรรมและผ่านการยอมรับในเชิงบรรทัดฐานจากพระสังฆาธิการหรือเจ้าอาวาสที่มี อำนาจในการตัดสินใจอนุญาตให้พระสงฆ์ฉานรุ่นน้องได้เข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกันได้ (สายชล ปัญญชิต 2563, 141) สำหรับในปัจจุบัน การจะเข้ามาจำพรรษาในวัดต่างๆ ในเครือข่ายของ ชมรมรวมพี่น้องไต ต้องมีเส้นสายหรือคนรู้จักเท่านั้นทางวัดถึงจะรับเข้าอาศัย ถ้าหากในกรณีที่ไม่ มีเส้นสายหรือไม่รู้จักใครมาก่อนแล้วเดินเข้ามาขอเจ้าอาวาสอาศัยอยู่วัดด้วยตนเองไม่ได้ เจ้า อาวาสจะไม่รับเข้าจำพรรษาในกรณีที่ไม่ได้เข้ามาผ่านระบบเครือข่ายของมหาวิทยาลัยหรือ ชมรมรวมพี่น้องไต ดังนั้น การเข้ามาจำพรรษาของพระสงฆ์จากรัฐฉานในวัดเครือข่าย จึง จำเป็นต้องผ่านการส่งต่อจากรุ่นพี่ไปสู่วัดในเครือข่ายเท่านั้น (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, การสื่อสาร ส่วนบุคคล, 15 ตุลาคม 2566)

ลักษณะที่สาม การสร้างเครือข่ายจากความสัมพันธ์กับกลุ่มผู้คนและชุมชนกลุ่มชาติ พันธุ์พลัดถิ่นจากรัฐฉาน เช่น ชาวบ้านในชุมชน แรงงานข้ามชาติจากรัฐฉาน เป็นหนึ่งใน กระบวนการสร้างเครือข่ายและพื้นที่ทางสังคมของกลุ่มพระสงฆ์จากรัฐฉานในจังหวัดเชียงใหม่ การเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับวัดฉานในเชียงใหม่ของพระสงฆ์ฉาน ส่งผลให้เกิดปฏิสัมพันธ์กับชุมชน ชาวฉานพลัดถิ่นและแรงงานข้ามชาติจากรัฐฉานด้วย เนื่องจากชาวฉานศรัทธาใน พระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก และมักเข้าวัดทำบุญอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในช่วงเทศกาล สำคัญ พระสงฆ์ฉานจากชมรมรวมพี่น้องไต จึงมีบทบาทเป็นอย่างมากในการช่วยจัดกิจกรรม ภายในวัดป่าเป้าและวัดกุ้เต้าในเทศกาลต่างๆ รวมทั้งช่วยผสานพุทธศาสนาเข้าสู่ชุมชนชาวฉาน เพื่อช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และอัตลักษณ์ของฉานไว้ไม่ให้เลือนหายไปภายใต้บริบท ทางสังคมในเชียงใหม่ เมื่อเป็นเช่นนี้ พระสงฆ์ฉานจากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงมีส่วนใน การส่งเสริมวัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ทางสังคม และพระพุทธศาสนาของชุมชน ชาวฉานและแรงงานต่างด้าวจากรัฐฉาน โดยเชื่อมโยงไปสู่พระพุทธศาสนาที่มีความเกี่ยวข้อง

กับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชุมชนผาลัดถิ่น นำไปสู่กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชุมชนผาลัดถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ ผ่านอิทธิพลของพุทธศาสนา⁴ (ณฤณีย์ ศรีสุข 2563)

อัตลักษณ์ของชาวผาลัดถิ่นเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรม วิถีชีวิต ประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อของชาวผาลัดถิ่น โดยที่กลายเป็นหนึ่งในกระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวผาลัดถิ่น ยิ่งไปกว่านั้น บทบาทของพระสงฆ์จากรัฐผาลัดถิ่นในการช่วยผาลัดถิ่นพระพุทธรูปในชุมชนชาวผาลัดถิ่นผ่านวัฒนธรรมผาลัดถิ่นและเทศกาลประเพณีทางพระพุทธรูป (ประภาศิริ ศรีภมร 2556) และกิจกรรมสังคมสงเคราะห์นอกสถานที่เพื่อช่วยเหลือชาวผาลัดถิ่นที่เข้ามาทำงานเป็นแรงงานในเชียงใหม่ จึงเอื้อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์ผาลัดถิ่นที่ศึกษาที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและชุมชนชาวผาลัดถิ่นในเชียงใหม่ โดยที่ได้รับสนับสนุนจากคณะศรีพรหมของพระสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย และพระสงฆ์ผาลัดถิ่นเหล่านี้ก็ได้กลายเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของพุทธศาสนิกชนในชุมชนผาลัดถิ่นในเวลาต่อมา ผ่านปฏิสัมพันธ์ทางพระพุทธรูปกับชุมชนชาวผาลัดถิ่นที่อยู่ใกล้เคียงกับวัด อีกทั้งชาวผาลัดถิ่นเหล่านี้ก็มักเข้ามาทำบุญที่วัดและเข้าร่วมเทศกาลทางพระพุทธรูปของวัดเสมอ⁵ หรือแม้แต่การช่วยเหลือกลุ่มคนที่ประสบปัญหาความขาดแคลน ภัยธรรมชาติ และภัยสงครามในรัฐผาลัดถิ่น ทางธรรมได้เปิดรับบริจาคเงินและนำมาเงินส่งไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยภายในรัฐผาลัดถิ่นด้วย

ดังนั้น บทบาทของกลุ่มพระสงฆ์ผาลัดถิ่นต่อชาวผาลัดถิ่นจึงพัฒนาไปเป็นรูปแบบของเครือข่าย ที่ช่วยเหลือและสนับสนุนซึ่งกันและกันมาโดยตลอด นอกจากด้านศาสนาสงเคราะห์แล้วยังมีด้านสังคมสงเคราะห์ ซึ่งเป็นการให้ความช่วยเหลือชาวบ้านผาลัดถิ่นและแรงงานต่างด้าวจากรัฐผาลัดถิ่น ทั้งทางด้านทุนทรัพย์ ปัจจัยในการดำรงชีวิต การศึกษา และสาธารณสุขโรคภัย โดยเฉพาะในช่วงการระบาดของโรคโควิด-19 รวมถึงการช่วยเหลือกลุ่มแรงงานต่างด้าวผาลัดถิ่นจากรัฐผาลัดถิ่นในเรื่องการทำงานและการอาศัยอยู่ในไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมายด้วย (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 ตุลาคม 2566) แสดงให้เห็นถึงลักษณะเครือข่ายของพระสงฆ์ผาลัดถิ่นร่วมกับชาวชุมชนผาลัดถิ่น ที่เกิดขึ้นจากคนที่มีความสัมพันธ์ร่วมกันในท้องถิ่นหรือชุมชน จนเกิดเป็นระบบสังคมและวัฒนธรรม ที่มีการทำกิจกรรมระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มร่วมกัน ส่งผลให้มีความเข้าใจระบบวัฒนธรรม การให้คุณค่า ตลอดจนระบบสัญลักษณ์สื่อ

⁴ ที่อธิบายมาในย่อหน้าข้างต้น ผู้เขียนหมายถึงกลุ่มผาลัดถิ่นชาติพันธุ์ไทใหญ่ ซึ่งเป็นสมาชิกหลักของธรรม และเป็นประชากรผาลัดถิ่นส่วนใหญ่จากรัฐผาลัดถิ่นของพม่าที่อาศัยในเชียงใหม่

⁵ ที่อธิบายมาในย่อหน้าข้างต้น ผู้เขียนหมายถึงกลุ่มผาลัดถิ่นชาติพันธุ์ไทใหญ่ ซึ่งเป็นประชากรผาลัดถิ่นส่วนใหญ่จากรัฐผาลัดถิ่นของพม่าที่อาศัยในเชียงใหม่

ความหมายตรงกัน ซึ่งส่วนใหญ่เครือข่ายทางสังคมประเภทนี้จะพบระหว่างคนที่เป็นสมาชิกท้องถิ่นเดียวกันนั่นก็คือรัฐฉาน เป็นชาติพันธุ์ไตเช่นเดียวกัน จนสามารถมารวมตัวกันแม้ว่าจะพลัดพรากออกจากท้องถิ่นต้นกำเนิดแล้วก็ตาม⁶ (ชินสัคค สุวรรณอัจฉริย 2549) ลักษณะดังกล่าวจึงได้พัฒนาเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งในกลุ่มทางสังคมที่มีระบบวัฒนธรรมประเพณี และความแนบแน่นระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม อีกทั้งยังช่วยให้เกิดการดูแลซึ่งกันและกันภายในกลุ่มสังคมได้อย่างต่อเนื่องและมั่นคง

ยิ่งไปกว่านั้น ชมรมรวมพี่น้องไตได้มีการรวมกลุ่มกันลงพื้นที่ไปสอนวิชาการและทักษะชีวิตให้กับลูกหลานแรงงานต่างด้าวจากรัฐฉานในค่ายแรงงานต่างด้าวด้วย ภายใต้โครงการห้องเรียนเคลื่อนที่ (mobile school) ในตอนแรกพระสงฆ์ฉานจะมีการลงพื้นที่ไปสำรวจชุมชนและค่ายแรงงานต่างด้าวจากรัฐฉานเพื่อสร้างความไว้วางใจแก่ผู้ปกครองนักเรียน จะได้มีความสะดวกในการลงพื้นที่สอนลูกหลานของพวกเขาได้ เช่น โรงเรียนชุมชนบวกรกน้อย ห้องเรียนวัดป่าเป้า ที่ทางวัดอนุเคราะห์ห้องเรียนให้เป็นห้องเรียนเคลื่อนที่ นักเรียนส่วนมากเป็นกลุ่มชาติพันธุ์จากรัฐฉาน ซึ่งเป็นลูกหลานแรงงานพี่น้องไต ทางชมรมรวมพี่น้องไตก็ได้เข้าไปให้ความช่วยเหลือบ้าง และกลุ่มลูกหลานแรงงานต่างด้าวจากรัฐฉานในค่ายแรงงานต่างด้าวตำบลแม่เหียะ พระสงฆ์ฉานก็ได้เข้าไปสอนเช่นเดียวกัน (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 ตุลาคม 2566) เพื่อให้ลูกหลานแรงงานจากรัฐฉานหรือคนฉานรุ่นใหม่ไม่ลืมภาษาและวัฒนธรรมประเพณีฉาน ในขณะเดียวกันก็ได้เรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมไทยผ่านระบบการศึกษาไทยและสภาพสังคมของประเทศไทยด้วย สิ่งเหล่านี้ทำให้ชาวบ้านพลัดถิ่นจากรัฐฉานรักและศรัทธาในกลุ่มพระสงฆ์ฉานมาก ชาวฉานบางคนเข้ามาทำงานเป็นแรงงานหรือทำธุรกิจเป็นผู้ประกอบการในเชียงใหม่จนมีฐานะ ก็จะเลือกถวายทุนการศึกษาแต่พระสงฆ์จากรัฐฉานที่เข้ามาเรียนที่เชียงใหม่ ซึ่งแสดงให้เห็นน้ำใจและไม่ตรีจิตระหว่างชาวฉานพลัดถิ่นและพระสงฆ์ฉานที่ช่วยเหลือสนับสนุนกันมาโดยตลอด จนเกิดเป็นความสนิทสนมกลมเกลียวกันของกลุ่มชาติพันธุ์พลัดถิ่นกับพระสงฆ์ที่มาจากสถานที่เดียวกัน สิ่งเหล่านี้นำไปสู่ความเป็นเครือข่ายของกลุ่มพระสงฆ์ฉานในจังหวัดเชียงใหม่กับกลุ่มผู้คนและชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์พลัดถิ่นจากรัฐฉาน ที่มีความเหนียวแน่นกลมเกลียวมาก จนสามารถเกื้อกูลกันในทุกสถานการณ์

⁶ อุตลักษณ์ที่กล่าวถึงเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่ในชมรมรวมพี่น้องไตเป็นชาติพันธุ์ไทใหญ่ จึงมีภาษาและวัฒนธรรมร่วมกัน ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ จากรัฐฉาน มีความรู้สึกร่วมกับกลุ่มไทใหญ่ในฐานะที่เป็นคนบ้านเดียวกัน มีประสบการณ์ชีวิตที่คล้ายคลึงกัน ถึงแม้ว่าจะไม่ได้มีภาษาและวัฒนธรรมร่วมกันไทใหญ่ แต่ก็เข้าร่วมกิจกรรมของชมรมอย่างต่อเนื่อง

ลักษณะที่สี่ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรและมูลนิธิภายนอก มหาวิทยาลัยในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นหนึ่งในกระบวนการสร้างเครือข่ายของกลุ่มพระสงฆ์จากรัฐฉานในเชียงใหม่ ชมรมรวมพี่น้องไตไม่เพียงแต่สร้างเครือข่ายเฉพาะกลุ่มสังคมพระสงฆ์จากรัฐฉานเท่านั้น หากแต่ยังมีการความร่วมมือในรูปแบบการสร้างเครือข่ายกับกลุ่มสังคมอื่นๆ เช่น กลุ่มฆราวาสที่มาจากรัฐฉาน กลุ่มฆราวาสชาวไทย กลุ่มชุมชนและคณะศรัทธา กลุ่มสังคมสงเคราะห์และศาสนาสงเคราะห์ หน่วยงานรัฐส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน รวมทั้งกลุ่มองค์กรและมูลนิธิต่างๆ ในเชียงใหม่ กล่าวคือ องค์กรหรือมูลนิธิในเชียงใหม่ใด มีการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องอะไร กลุ่มพระสงฆ์ฉานก็จะศึกษาหาข้อมูลและติดต่อไปเสนอตัวขอเป็นส่วนหนึ่งในการมีส่วนร่วมกับการดำเนินการในประเด็นนั้นๆ โดยเฉพาะกลุ่มสังคมสงเคราะห์และศาสนาสงเคราะห์ เพื่อสร้างความเป็นเครือข่ายและหวังว่าในอนาคตองค์กรในเครือข่ายเหล่านั้นจะช่วยเหลือ บริจาคเงิน หรือให้ความร่วมมือกับทางชมรม (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 ตุลาคม 2566) ในฐานะมิตรภาพหรือเครือข่ายความร่วมมือที่เคยทำงานร่วมกันมาก่อน ในเวลาที่ทางชมรมรวมพี่น้องไตจัดกิจกรรมหรือต้องการความช่วยเหลือ ลักษณะดังกล่าวจึงเกิดเป็นความร่วมมือกันอย่างกว้างขวาง

การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับองค์กรภายนอกเป็นสิ่งที่ชมรมรวมพี่น้องไตได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่าเครือข่ายพระสงฆ์ฉานในเชียงใหม่ ใช้บทบาทและสถานภาพทางสังคมที่เป็นพระสงฆ์ได้อย่างเหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพ กล่าวคือสังคมไทยนับถือพระสงฆ์ตามความเชื่ออยู่แล้ว การที่พระสงฆ์รวมตัวทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยจึงมีโอกาสดำเนินการยอมรับจากสังคมมากกว่าคนทั่วไป (สายชล ปัญญชิต 2563, 202) การสนับสนุนให้เครือข่ายพระสงฆ์ฉานได้ทำกิจกรรมสังคมสงเคราะห์และเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในรูปแบบการทำนุบำรุงอุปถัมภ์ค้ำชูพระพุทธศาสนาเป็นรูปแบบกิจกรรมที่องค์กรทางศาสนาส่วนใหญ่ส่งเสริมอีกด้วย พระสงฆ์ฉานที่เข้ามาอยู่ก่อนก็จะมีเครือข่ายมากในเชียงใหม่ตามองค์กรต่างๆ โดยส่วนมากทางชมรมจะติดต่อไปยังองค์กรหรือมูลนิธิเพื่อขอสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ เพื่อขอให้องค์กรหรือมูลนิธิเข้ามาช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ และทางชมรมก็จะไปช่วยเหลือองค์กรเหล่านั้นด้วย

ยกตัวอย่างกรณีมูลนิธิโพธิยาลัย เป็นมูลนิธิที่เคลื่อนไหวเกี่ยวกับการศาสนาสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือพระสงฆ์และพัฒนาพระพุทธศาสนาท้องถิ่น พระสงฆ์จากรัฐฉานก็ได้ติดต่อเข้าไปเพื่อสร้างความสัมพันธ์เชิงเครือข่ายด้วยการเสนอตัวเข้าไปช่วยเหลือการจัดกิจกรรมของมูลนิธิ ซึ่งมูลนิธิก็ตอบแทนด้วยการช่วยเหลือและสนับสนุนชมรมรวมพี่น้องไตทางด้านสังคมสงเคราะห์

การศึกษา และศาสนาสงเคราะห์เช่นเดียวกัน การเข้าร่วมกิจกรรมเสวนาวิชาการกับองค์กร Shan Youth Power การสร้างเครือข่ายกับคณะกรรมการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่และการสื่อสารทางออนไลน์ การสร้างเครือข่ายกับองค์กรกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (Thai PBS) เพื่อตีแผ่กิจกรรมต่างๆ ของทางชมรมรวมพี่น้องไต การสร้างเครือข่ายร่วมกับหน่วยราชการส่วนท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและการสังคมสงเคราะห์ การสร้างเครือข่ายกับโรงพยาบาลสงฆ์มหาธาตุนครเชียงใหม่ เพื่อเชื่อมต่อรายชื่อพระสงฆ์ฆานกับโรงพยาบาลและได้ใช้สิทธิความเป็นนิสิตพระสงฆ์รักษาฟรีเมื่อยามเจ็บป่วย รวมทั้งการสร้างเครือข่ายกับกลุ่มครูอาสา เสริม แรง เรียน เพื่อกระทำการสังคมสงเคราะห์ในการลงพื้นที่เพื่อช่วยเหลือชุมชนชาวฆาน และสอนหนังสือให้กับลูกหลานแรงงานต่างด้าวจากรัฐฆานในค่ายแรงงานต่างด้าว เป็นต้น (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 ตุลาคม 2566)

นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาความสัมพันธ์เชิงเครือข่ายกับพิพิธภัณฑ์แหล่งการเรียนรู้และสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ในเชียงใหม่ เพื่อนำนิสิตใหม่ไปทัศนศึกษา จากการสัมภาษณ์พระนิสิตจากชมรมรวมพี่น้องไตได้ข้อมูลว่า “...ถ้ามาอยู่ในชมรมต้องมีคอนเนกชันหลายๆ กลุ่ม ต้องมีการสร้างคอนเนกชันตามกลุ่มต่างๆ กลุ่มไหนทำงานหรือเคลื่อนไหวเรื่องอะไรก็จะไปช่วยเหลือและให้ความร่วมมือ ไม่ต้องรอเขามาหา เราไปหาเขาเพื่อขอเป็นเครือข่าย เพราะแต่ละกลุ่มก็เคลื่อนไหวต่างกัน เช่น กลุ่มที่ทำงานเกี่ยวกับกฎหมายเพื่อช่วยเหลือคนต่างด้าว กลุ่มที่เคลื่อนไหวเรื่องภาษาวัฒนธรม กลุ่มที่ทำเกี่ยวกับสิทธิของคนต่างด้าว กลุ่มที่เคลื่อนไหวเรื่องแรงงานต่างด้าว กลุ่มที่ทำเรื่องพระพุทธศาสนา กลุ่มที่ทำเกี่ยวกับสังคมสงเคราะห์ กลุ่มที่ทำเรื่องการศึกษา ฯลฯ เราต้องไปสร้างเครือข่าย เชิญเขามาอบรมร่วมกับคณะสงฆ์ จัดเสวนา สัมมนา workshop ทั้งเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา การศึกษา การรักษาสุขภาพพยาบาล สิทธิตามกฎหมาย แรงงานต่างด้าว และสังคมสงเคราะห์...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 ตุลาคม 2566)

จะเห็นได้ว่ากลุ่มพระสงฆ์ฆานนั้นมีเครือข่ายกับองค์กรอื่นๆ ภายนอกมหาวิทยาลัยมากมาย อีกทั้งการรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่นยังช่วยเพิ่มอำนาจการต่อรองกับหน่วยงานต่างๆ ภายในเชียงใหม่ เช่น มหาวิทยาลัย องค์กรและมูลนิธิต่างๆ หรือแม้แต่หน่วยงานราชการของภาครัฐ ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของนักศึกษาต่างชาติในไทย การปฏิบัติตามกฎหมายไทย และร่วมมือกันหน่วยงานราชการในระดับท้องถิ่นและผู้นำชุมชนจัดกิจกรรมสังคมสงเคราะห์และกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งบางกลุ่มก็เป็นโยมอุปัฏฐากชาวไทยจากมูลนิธิสังคมสงเคราะห์

ต่างๆ ที่เข้ามาช่วยสนับสนุนทุนการศึกษาพระสงฆ์เป็นรูปๆ ไปจนสำเร็จการศึกษา ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีการรวมกลุ่มกันขององค์กรต่างๆ ที่ประกอบกันเป็นเครือข่ายชาวรัฐฉาน เพื่อคอยช่วยเหลือ สนับสนุนกลุ่มพระสงฆ์ฉานที่เข้ามาเรียนในเชียงใหม่ บางองค์กรอาจมีพระสงฆ์ฉานเข้าไปเป็น สมาชิกด้วย เช่น มูลนิธิทุนการศึกษาพระนิสิตจากรัฐฉาน, คณะอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรม พื้นเมือง, Tai Community Online, Light of Wisdom Foundation, Shan Youth Power, มูลนิธิการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง, ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา ประเทศเพื่อนบ้าน, มูลนิธิการศึกษาสังฆะเชียงใหม่, และกองทุนการศึกษาพระนิสิตรัฐฉานภาค ตะวันออก เป็นต้น (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 ตุลาคม 2566)

ลักษณะที่ทำให้ การสร้างเครือข่ายในโลกเสมือนจริง ผ่านการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เป็น หนึ่งในกระบวนการสร้างเครือข่ายของกลุ่มพระสงฆ์จากรัฐฉานในเชียงใหม่ ที่ไม่ได้จำกัดการ สร้างเครือข่ายเฉพาะโลกที่มีการปฏิสัมพันธ์กันแบบซึ่งหน้าเท่านั้น หากแต่ยังมีการใช้สื่อสังคม ออนไลน์ในโลกเสมือนจริงเพื่อขยายเครือข่ายให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น เนื่องจากในโลกออนไลน์ ปัจจุบันนั้น สื่อต่างๆ สามารถเผยแพร่ได้อย่างรวดเร็ว เครือข่ายดังกล่าวเป็นเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์บนพื้นที่เสมือนจริง เครือข่ายสังคมออนไลน์จะให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสาร โดยมีกลไกทางเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าเข้ามาช่วยส่งเสริมให้ขยายตัวได้มากยิ่งขึ้นในสังคมปัจจุบัน (สายชล ปัญญชิต 2563, 25-26) ในยุคโลกาภิวัตน์ พระสงฆ์ฉานได้มีการ ใช้เทคโนโลยีและสื่อออนไลน์มาเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างเครือข่าย ผ่านสังคมเสมือนจริงในโลก สมัยใหม่ อีกทั้งการติดต่อสื่อสารสมัยใหม่หลายช่องทางก็มีส่วนต่อการพัฒนาให้พระสงฆ์ฉานที่อยู่คนละวัดสามารถใช้ช่องทางสื่อสารออนไลน์ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในการทำ กิจกรรมระหว่างกันได้ รวมทั้งการติดต่อกับองค์กรและมูลนิธิต่างๆ หรือแม้แต่หน่วยงานราชการ ของรัฐ ก็สามารถติดต่อกันผ่านโลกออนไลน์ที่มีความสะดวกรวดเร็วได้ รวมทั้งการ ประชาสัมพันธ์และขยายเครือข่ายความสัมพันธ์กับหน่วยงานต่างๆ ให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้เพจเฟซบุ๊ก Tai-association Mcu Chiang Mai และ Tai-association Mcu.Cnx ที่มีจำนวนผู้ติดตามกว่า 9,000 คน เพื่อติดต่อและกระจายข่าวสาร ช่วยให้เกิดการขยายเครือข่ายของทางชมรมได้เป็นอย่างดี จึงทำให้เกิดลักษณะของสังคม พระสงฆ์ฉานในแบบสังคมออนไลน์และการดำรงอยู่ในโลกเสมือนจริง รวมทั้งในชมรมยังมีการ สอนให้พระสงฆ์ฉานสอนให้รู้จักใช้เทคโนโลยี ดีไซน์กราฟิก การออกแบบ การตัดต่อวิดีโอ และ การเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศทางคอมพิวเตอร์เบื้องต้นด้วย ต่อมายังได้รับการสนับสนุนจากคณะ การสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่อีกด้วย ซึ่งสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ฉานมักจะใช้

แอปพลิเคชันเครือข่ายสังคมในการติดต่อสื่อสารกัน เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ อิน스타그램 ยูทูบ การประชุมชม เป็นต้น สังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ฆานได้พัฒนากลายเป็นเครือข่ายระหว่างประเทศจากการติดต่อเพื่อเข้าศึกษาต่อมหาวิทยาลัยสงฆ์ในไทยของพระสงฆ์จากภูฏาน นอกจากการบอกต่อรุ่นสู่รุ่นแล้ว การติดตามเพจเฟซบุ๊กของมหาวิทยาลัยและชมรมรวมพี่น้องไตก็เป็นการแจ้งข่าวสารรูปแบบหนึ่ง ทางเพจชมรมจะทำการแชร์ข้อมูลการรับสมัครเข้าศึกษา และกิจกรรมภายในชมรมอย่างสม่ำเสมอ โดยจะโพสต์ทั้งภาษาไทยและภาษาไต เพื่อให้พระสงฆ์จากภูฏานเข้าใจในเนื้อความว่าพวกท่านมีสิทธิเรียนและสามารถเชื่อมต่อกันได้ง่าย เมื่อพระสงฆ์ในภูฏานทราบข้อมูลจากโลกออนไลน์แล้ว ก็จะติดต่อมาทางเพจชมรมรวมพี่น้องไตเพื่อเข้ามาศึกษาต่อที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อแจ้งความประสงค์สมัครเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาที่เชียงใหม่ (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 ตุลาคม 2566)

การเกิดขึ้นของเครือข่ายจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในระหว่างการศึกษาอยู่ในเชียงใหม่ สำหรับการโพสต์จะมีเพจในการแจ้งข่าวสารต่างๆ ของชมรมรวมพี่น้องไต และมีกลุ่มเฟซบุ๊กเพื่อแจ้งข่าวสารภายในชมรม นอกจากนี้ยังมีการจัดรายการต่างๆ ทางพระพุทธศาสนาผ่านทางเฟซบุ๊กไลฟ์และช่องยูทูบ ซึ่งเป็นกระบวนการใช้สื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา รายการต่างๆ ที่มีการเผยแพร่ทางเฟซบุ๊กและช่องยูทูบโดยกลุ่มพระสงฆ์ฆานจากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้แก่ วิทยุ มหาจุฬา เชียงใหม่ รายการธรรมะคนหนุ่มสาว รายการใจถึงเมืองไต รายการ Shan Media รายการพระนักสื่อสาร การเสวนาวิชาการด้านพระพุทธศาสนาและด้านอื่นๆ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ฯลฯ และยังมีเครือข่ายความสัมพันธ์กับเครือข่ายโทรทัศน์องค์กรกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (Thai PBS) เพื่อตีแผ่กิจกรรมต่างๆ ของทางชมรมรวมพี่น้องไตอีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีการจัดรายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาข้ามประเทศด้วยระบบออนไลน์ เช่น รายการธรรมสภาจฉฉา ธรรมเป็นทีม ซึ่งเป็นความร่วมมือกันระหว่างคณะสงฆ์เชียงตุง Taidhamvaddhana และชมรมรวมพี่น้องไต โดยจะมีตัวแทนพระสงฆ์ฆานจากชมรมร่วมสนทนาธรรมและให้ความรู้ทางพระพุทธศาสนาพร้อมกับพระสงฆ์ที่เชียงตุง (เพจเฟซบุ๊ก ชมรมรวมพี่น้องไต, 2566)

ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีการจัดกิจกรรมสัมมนาวิชาการ การเสวนาประเด็นต่างๆ และการจัดการประชุมเครือข่ายพระสงฆ์ฆานผ่านโปรแกรมซูม ซึ่งเป็นการริเริ่มการใช้จากผลกระทบของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และยังคงมีการใช้พูดคุยกันจนถึงปัจจุบันในบางวาระ นอกจากนี้ยังมีการตั้งกลุ่มชมรมสนทนากันในแอปพลิเคชันไลน์ ซึ่งมีไว้พูดคุยกัน วิดีโอคอล ปรึกษา กัน คย

งานกัน คุยเล่นกัน ช่วยเหลือกัน แจ่มเจื่อนกัน และแจ่มข่าวสารซึ่งกันและกัน โดยที่ระบบออนไลน์สามารถใช้ติดต่อกันได้ตลอดเวลาและสามารถแชทเพื่อขอความช่วยเหลือได้ตลอดแม้ในเวลาที่เราเร่งด่วนคับขัน (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 ตุลาคม 2566) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในโลกสมัยใหม่ไม่ได้มีเพียงสังคมในโลกแห่งความเป็นจริงที่สามารถสร้างสังคมการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ หากแต่ในสังคมออนไลน์ก็สามารถสร้างความเป็นสังคมให้ดำรงอยู่ในโลกเสมือนจริงได้เช่นเดียวกัน จึงนำไปสู่ลักษณะและกระบวนการสร้างเครือข่ายพระสงฆ์จากภูมิลำเนาในท้องถิ่นเสมือนจริง ผ่านการใช้สื่อสังคมออนไลน์

สรุป

การสร้างเครือข่ายทางสังคมของพระสงฆ์จากภูมิลำเนาในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นผลสืบเนื่องมาจากความเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาพระพุทธศาสนาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ซึ่งก่อตั้งเมื่อ พ.ศ.2527 ความสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนาของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและคณะสงฆ์ในรัฐฉาน ความทันสมัยของหลักสูตรมหาวิทยาลัยสงฆ์ในไทย วุฒิการศึกษาที่สามารถช่วยขยับสถานะของตนเองได้ รวมทั้งปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการศึกษาในพม่า จึงทำให้มีพระสงฆ์ฉานเข้ามาศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นจำนวนมาก นำไปสู่การสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์ฉานในเชียงใหม่ ตั้งแต่ทศวรรษที่ 2540-2560 การสร้างเครือข่ายทางสังคมของพระสงฆ์ฉาน มีทั้งเครือข่ายที่เกิดขึ้นข้ามพรมแดนจากความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและคณะสงฆ์ในรัฐฉาน ที่ทำให้เกิดเครือข่ายการส่งพระสงฆ์จากภูมิลำเนาเข้ามาศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ และเครือข่ายของกลุ่มพระสงฆ์ฉานที่เกิดขึ้นจากการศึกษาในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันขณะที่กำลังศึกษาอยู่ที่เชียงใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเกิดขึ้นของชมรมรวมพี่น้องไต มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ลักษณะเครือข่ายพระสงฆ์ฉานมีการดำเนินการอยู่หลายรูปแบบ เช่น การดำเนินกิจกรรมของชมรมรวมพี่น้องไต การจัดตั้งกองทุนการศึกษานิสิตพระสงฆ์จากภูมิลำเนา การอุปถัมภ์ค้ำชูพระสงฆ์ฉานรุ่นน้องโดยพระสงฆ์ฉานรุ่นพี่ การฝากพระสงฆ์ฉานที่เข้ามาศึกษาใหม่ไปจำพรรษาที่วัดในเครือข่าย การสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายนอกมหาวิทยาลัย การเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่วัดฉานในเชียงใหม่ ความสัมพันธ์ทางสังคมกับชุมชนฉานพลัดถิ่นและแรงงานต่างด้าวจากภูมิลำเนา การสร้างเครือข่ายผ่านสังคมออนไลน์ เป็นต้น ซึ่งกระบวนการสร้างเครือข่ายเหล่านี้ก็จะมี

กระบวนการต่างๆ ที่มีความแตกต่างกันออกไป ภายใต้เงื่อนไขและการดำเนินการอันเนื่องมาจากบริบททางประวัติศาสตร์

ข้อเสนอแนะ

หากจะศึกษาหัวข้อมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ และการสร้างเครือข่ายทางสังคมของพระสงฆ์ฆานในจังหวัดเชียงใหม่ (ทศวรรษ 2540-2560) ควรจะศึกษาเพิ่มเติมถึงลักษณะความเป็นเครือข่ายของพระสงฆ์ฆานที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ทั้งเครือข่ายข้ามพรมแดนและเครือข่ายในเชียงใหม่ที่เชื่อมโยงสู่มิติทางประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ผ่านรากฐานความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์และพระพุทธศาสนาของเชียงใหม่และรัฐฆาน ซึ่งผู้วิจัยจะทำการศึกษาเรื่องดังกล่าวให้ลึกซึ้งขึ้นต่อไปในภายหน้า

เอกสารอ้างอิงภาษาไทย

กิตติ์ ขวัญนาค. “การศึกษาบทบาทการทำงานเป็นเครือข่ายของพระสงฆ์พัฒนาในจังหวัดเชียงใหม่.” วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559.

ขวัญชีวัน บัวแดง. “พระสงฆ์และชุมชนพุทธศาสนาข้ามแดนไทย-พม่า: พื้นที่ศาสนาและอธิปไตย.” *วารสารสังคมศาสตร์* 14, ฉ.1-2 (2555): 287-310.

คำอินทรา พร. “การเคลื่อนไหวข้ามชาติของพุทธศาสนาฆาน เครือข่ายและอัตลักษณ์.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2558.

ชมรมรวมพี่น้องไต (Tai-association Mcu Chiang Mai). “ชมรมรวมพี่น้องไต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่.” เฟซบุ๊ก, 11 พฤศจิกายน 2560. <https://www.facebook.com/profile.php?id=100039731543812>.

ณฤณีย์ ศรีสุข. “กระบวนการธำรงอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของชาวไทยใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่.” *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง* 9, ฉ.3 (กันยายน-ธันวาคม 2563): 203-216.

วารสารประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ระดับปริญญาตรี

ประภาศิริ ศรีภมร. “บทบาทของพระภิกษุไทใหญ่ต่อแรงงานอพยพไทใหญ่ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่, 2556.

ประสิทธิ์ สระทอง. “บทบาทของวัดที่มีต่อสังคมในการก้าวเดินในศตวรรษที่ 21.” *สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร* 10, ฉ.1 (มกราคม-เมษายน 2560): 936-950.

ประเสริฐ ญ นคร และปวงคำ ต้อยเขียว. *ตำนานมูลศาสนาเชียงใหม่ เชียงตุง*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สมาคมประวัติศาสตร์ ในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2562.

พรณิดา ชันธพัทธ์ และนันทชญา มหาจันทร์. “การปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมความเชื่อและอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่.” *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา* 23, ฉ.41 (มกราคม-เมษายน 2558): 179-199.

พระมหานิกธ ฐานุตโตโร และอนูวัต กระสังข์. “การเปรียบเทียบการจัดการการศึกษาของพระสงฆ์ในเชียงตุง (พม่า) กับคณะสงฆ์ประเทศไทย.” *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง* 6, ฉ.2 (มิถุนายน-ธันวาคม 2560): 188-198.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *ประวัติและพัฒนาการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่. *วัดสวนดอกพระอารามหลวง อดีต-ปัจจุบัน*. เชียงใหม่: วัดสวนดอก, 2544.

ศิริศักดิ์ อภิกคัถ์มนตรี และธณิกานต์ วรรณมานนท์. “วิเคราะห์ตำนานมูลศาสนาฉบับวัดสวนดอก.” *วารสารการวิจัยศิลป* 8, ฉ.1 (มกราคม-มิถุนายน 2560): 106-159.

ศิริสุดา แสงทอง. “การเมืองเรื่องอัตลักษณ์: พระพุทธศาสนากับการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของแรงงานไทใหญ่ ในจังหวัดเชียงใหม่.” *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์* 1, ฉ.2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2561): 40-45.

สายชล ปัญญาชิต. “เครือข่ายพระสงฆ์ลาว: กระบวนการสร้างชุมชนและทุนทางสังคมในสังคมไทย.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาศิลปวัฒนธรรมวิจัย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2563.

เสมอชัย พูลสุวรรณ. *รัฐฉาน (เมืองไต) พลวัตชาติพันธุ์ในบริบทประวัติศาสตร์และสังคมการเมืองร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2560.

อนุสรณ์ บุญเรือง. “การย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา และการเปลี่ยนแปลงสถานะสังคม: กรณีศึกษาพระเชียงตุงที่เข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ จังหวัดเชียงใหม่.” *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภูมิภาคศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 2551.

อัคนี มูลเมฆ. *รัฐฉาน ประวัติศาสตร์และการปฏิวัติ*. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย, 2557.

อุดม ธีรพัฒนานานทกุล. “บทบาทของพระสงฆ์ในฐานะผู้เชื่อมความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมบริเวณภาคเหนือตอนบนของไทยกับรัฐฉานของพม่า (พ.ศ.2525-2544).” *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภูมิภาคศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 2545.

เอกสารอ้างอิงภาษาอังกฤษ

Bischoff, Roger. *Buddhism in Myanmar: A Short History*. Sri Lanka: Buddhist Publication Society, 1995.

Dhammasami, Khammai. “Growing but as a sideline: An overview of modern Shan monastic education.” In *Shan Buddhism and Culture Conference, SOAS, University of London*. Unpublished. (8-9 December 2007): 1-7.

Hirunro, Cherdchart, and Pollavat Prapatpong. “Ethnicity and Buddhism in Keng Tung, Shan State of Myanmar.” *Rian Thai International Journal of Thai Studies*, (2021): 1-14.

Murakami, Tadayoshi. “Cross-border Migration and Revitalization of Shan Buddhist Practices in Myanmar-Thai Border Area 2558.” *International Conference on Burma/Myanmar Studies, University Academic Service Centre (UNISERV) Chiang Mai University*, 24-25 July 2015.

Win, Swe Swe, Kyaw Min, and Khaing Khaing Htwe Meiktila. “Pattipati and Pariyati Monasteries in Panglong Township.” *University Research Journal* Vol.6, No.1 (2020): 104-109.

Yawngwe, Chao Tzang. *The Shan of Burma*. Singapore: ISEAS Publishing Institute of Southeast Asian Studies, 2010.